

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Návrh modelu činnosti Krizového štábu Jihočeského kraje

diplomová práce

Autor práce: Bc. Ladislav Karda
Studijní program: Ochrana obyvatelstva
Studijní obor: Civilní nouzová připravenost

Vedoucí práce: prof. RNDr. Jiří Patočka, DrSc.
Konzultant: Mgr. Martin Novotný

Datum odevzdání práce: 21. května 2012

Abstrakt

Cílem této práce je prověřit stávající činnost Krizového štábu Jihočeského kraje a nalézt slabiny, které by bylo možno zlepšit. Nedílnou součástí práce je zasazení Krizového štábu Jihočeského kraje do systému krizového řízení v ČR a popis jeho vývoje v čase.

Analýzami byly identifikovány suboptimálně provozované činnosti – přílišné zpracování listinných materiálů, zajištění bezporuchového chodu informačních technologií, minimalizace počtu používaných informačních systémů, rozmístění jednotlivých pracovníků v prostoru a optimalizace jejich počtu.

Činnosti byly zkoumány s důrazem na jejich přínos pro výslednou práci Krizového štábu Jihočeského kraje. Byly rozkresleny toky informací a dokumentů a vyjmenovány činnosti, které je nutné s každým dokumentem provést.

V práci jsou navržena opatření vedoucí k efektivnějšímu využití pracovníků a techniky ve výše zmíněných oblastech – nakládání s dokumenty, převážně v elektronické formě (kromě klíčových dokumentů), a z toho vyplývající zabezpečení úložiště dokumentů (fyzické i datové). Převod plánů spojení do elektronické formy, použitím systému Kontakty pro Krajský úřad Jihočeského kraje, ulehčuje činnost při vyhledávání kontaktů na zájmové osoby a subjekty a správu jejich kontaktních údajů. Pro zkvalitnění činnosti členů Krizového štábu Jihočeského kraje je navrženo minimalizovat počet používaných informačních systémů, zavést pravidla komunikace rizika a provést přesun skupin do izolovaných prostor.

Klíčová slova: krizový štáb, optimalizace, informační systém, ochrana obyvatelstva

Abstract

The aim of this thesis is to examine the current activities of the Crisis Staff of the South Bohemian Region and find weaknesses that could be improved. The integral part of the work is the position of the Crisis Staff of the South Bohemian Region in the system of crisis management in the Czech Republic and a description of its development in time.

There were used analyzes to identify sub-optimally operated activities – excessive processing of documentary materials, to ensure trouble-free operation of used information technologies, minimizing the number of used information systems, the distribution of individual workers in the area and optimization of their number.

Activities were examined with emphasis on their contribution to the final work of the Crisis Staff of the South Bohemian Region. There is a layout of information flows and documents and there are listed activities that need to be executed with each document.

The thesis proposes measures leading to more efficient use of workers and machinery in the above-mentioned areas – document management, mostly in electronic form (except for the key documents) and the consequent security of document repository (physical and data).

Conversion of connection plans to electronic form, using the system of the Contacts for Regional Office for South Bohemia, facilitates activity in searching contacts of interest persons and entities and management of their contact details. To improve the member activity of the Crisis Staff of the South Bohemian Region it is designed to minimize the

number of used information systems, implement rules of risk communication and accomplish groups` relocation to isolated areas.

Keywords: crisis staff, optimization, information system, protection of population

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu informačních zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 21. května 2012

Bc. Ladislav Karda

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce prof. RNDr. Jiřímu Patočkovi, DrSc., a konzultantovi Mgr. Martinovi Novotnému za hodnotné rady a pomoc při tvorbě této práce. Dále děkuji rodině za podporu při studiu.

Obsah

Seznam použitých zkratk	11
Úvod	12
1 Současný stav	13
1.1 Mimořádná událost a krizová situace	14
1.2 Historie civilní obrany a ochrany se zaměřením na likvidaci mimořádných událostí nevojenského charakteru	14
1.2.1 Počátky ochrany obyvatelstva v Československu	15
1.2.2 Civilní protiletectká ochrana v období let 1935 – 1938	16
1.2.3 Ochrana obyvatelstva před vzdušným napadením v letech 1938 – 1945	17
1.2.4 Ochrana obyvatelstva před vzdušným napadením v letech 1945 – 1951	18
1.2.5 Civilní obrana v letech 1951 – 1957	19
1.2.6 Civilní obrana v období let 1958 – 1975	20
1.2.7 Civilní obrana v období let 1976 – 1989	21
1.2.8 Civilní obrana v období let 1990 – 1992	23
1.2.9 Civilní ochrana v období let 1993 – 1998	23
1.2.10 Předchůdci krizového štábu	24
1.2.11 Vývoj krizových stavů	26
1.3 Bezpečnostní systém ČR	26
1.4 Mezinárodní pomoc v případech mimořádných událostí	30
1.5 Právní a ostatní předpisy	33
1.5.1 Ústavní zákony a zákony	33
1.5.2 Podzákoné předpisy a řídicí dokumenty	34

1.5.3	Ženevské konvence	35
1.6	Krizový štáb Jihočeského kraje a dokumenty upravující jeho činnost	38
1.6.1	Právní předpisy – zřízení a činnost Krizového štábu Jihočeského kraje ..	38
1.6.2	Statut Krizového štábu Jihočeského kraje	38
1.7	Personální zabezpečení Krizového štábu Jihočeského kraje	38
1.7.1	Bezpečnostní rada Jihočeského kraje	39
1.7.2	Stálá pracovní skupina Krizového štábu Jihočeského kraje	39
1.8	Technické zabezpečení Krizového štábu Jihočeského kraje.....	42
1.8.1	Spolupráce s operačním a informačním střediskem Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje.....	42
1.8.2	Spolupráce s Operačním střediskem Policie ČR – Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje	44
1.8.3	Spolupráce se Zdravotnickým operačním střediskem zařízení zdravotnické záchranné služby v Jihočeském kraji.....	44
2	Cíl práce a hypotéza.....	45
2.1	Cíl práce	45
2.2	Hypotéza	45
3	Metodika	46
3.1	Použité metody výzkumu	46
3.2	Charakteristika cílového souboru.....	47
4	Výsledky	48
4.1.1	Minimalizace počtu dokumentů v listinné formě	51
4.1.2	Redukce počtu používaných informačních systémů.....	51
4.2	Oblast informačních technologií	52

4.2.1	Cesty informací směřujících do Krizového štábu Jihočeského kraje	52
4.2.2	Cesty informací směřujících z Krizového štábu Jihočeského kraje	53
4.2.3	Cesty informací ve stálé pracovní skupině Krizového štábu Jihočeského kraje	54
4.2.4	Informační zdroje pro podporu činnosti Krizového štábu Jihočeského kraje	58
4.2.5	Možnost uplatnění expertních systémů.....	62
4.2.6	Návrh zlepšení	63
4.2.7	Přínosy řešení.....	63
4.3	Oblast organizační.....	64
4.3.1	Ztráta informace přenosem	64
4.3.2	Návrh řešení	65
4.3.3	Přínosy řešení.....	65
4.4	Oblast technická	66
4.4.1	Výpadky informačních technologií	66
4.4.2	Vybavení SPS KŠ JČK technikou	66
4.4.3	Návrh řešení	67
4.4.4	Přínosy řešení.....	69
4.5	Oblast personální.....	69
4.5.1	Pravidla komunikace rizika	70
4.5.2	Návrh řešení	72
4.5.3	Přínosy řešení.....	73
4.6	Zhodnocení navržených změn.....	73
5	Diskuze	75

5.1	Vývoj činnosti orgánů řešících mimořádné události.....	75
5.2	Činnost Krizového štábu Jihočeského kraje	80
5.3	Přínosy nového modelu.....	82
6	Závěr	84
7	Seznam informačních zdrojů	86
7.1	Seznam obrázků	94
7.2	Seznam tabulek	95
8	Přílohy.....	96
	Příloha A – Organizační struktura KŠ JČK	96

Seznam použitých zkratek

BRS – Bezpečnostní rada státu

CECIS – společný komunikační a informační systém pro případy mimořádných událostí

CNP – civilní nouzové plánování

CO – civilní obrana

ČNB – Česká národní banka

ČS – členský stát

ČSR – Československá republika

ČSSR – Československá socialistická republika

EADRCC – Euroatlantické koordinační středisko pro katastrofy NATO

EU – Evropská unie

HZS – hasičský záchranný sbor

IS – informační systém

IZS – integrovaný záchranný systém

JčK – Jihočeský kraj

KŠ – krizový štáb

MIC – monitorovací a informační středisko

MU – mimořádná událost

NATO – Severoatlantická aliance

OHK – okresní havarijní komise

OkÚ – okresní úřad

OPIS – operační a informační středisko

ORP – obec s rozšířenou působností

PRES – Předsednictví Rady Evropské unie

ROS – Rada obrany státu

SPS – stálá pracovní skupina

SSHR – Správa státních hmotných rezerv

ÚKŠ – Ústřední krizový štáb

ÚSÚ – ústřední správní úřad

Úvod

Krizový štáb Jihočeského kraje je pracovní nástroj hejtmána kraje k řešení krizových situací. V roce 2010 se změnila organizace stálé pracovní skupiny krizového štábu kraje. I přes tuto změnu, vyplynuly z rozboru její činnosti některé nedostatky, které v této práci uvedu a navrhnu jejich odstranění. Vzhledem k povaze mimořádných událostí je toto téma velice aktuální.

Práce je rozdělena na tři části – popisnou, analytickou a rozborovou. V první části je uveden vývoj krizového řízení na území dnešní ČR od roku 1918 a dále je tento systém zasazen do mezinárodního prostředí. Další, neméně podstatnou částí, je zakotvení Krizového štábu Jihočeského kraje v české legislativě. Je zde do detailu rozebráno složení štábu a funkce odborných skupin stálé pracovní skupiny.

V analytické části hodnotím reálnou i cvičnou situaci (povodně na přelomu června a července 2009 a cvičení „Zóna 2010“, které probíhalo ve dnech 22. – 23. září 2010 a mělo za cíl prověřit činnost orgánů krizového řízení při řešení následků simulované radiační havárie na Jaderné elektrárně Temelín). Schematicky jsou zde zobrazeny některé toky informací, struktury, jichž je Krizový štáb Jihočeského kraje součástí, a jsou podány obecné zásady pro několik nalezených úskalí.

Třetí část obsahuje rozbor nalezených vazeb a cest a přináší navržená opatření.

Na závěr práce jsou shrnuty nalezené slabiny a zhodnoceny návrhy.

1 Současný stav

Historie Země je protkána různými zemětřeseními, vichřicemi, mrazy, suchem, tsunami a podobnými běsněními živlů. Novodobá historie je obohacena i o chemické a radiační havárie, případně i o loňskou událost z Japonska, kde přírodní katastrofa přerostla v jadernou havárii. Nelze také opomenout i další možné druhy ohrožení vyplývající z používání moderních technologií, genetického inženýrství, biotechnologií atd. a z nich plynoucí sociální, zdravotnická, ekologická a jiná ohrožení. (1)

Jednou z možných řešení globální ochrany společnosti může být např. teorie udržitelného rozvoje – základním aspektem je naplnit potřeby současné generace, aniž by byly ohroženy možnosti naplnit potřeby generací příštích. (1)

Pravděpodobnost přímého ohrožení území ČR masivním vojenským útokem je nízká. (...) S tímto stavem však kontrastuje nárůst asymetrických bezpečnostních hrozeb. Ty jsou spojeny s trendy v globálním prostředí, které posilují jejich potenciál a zvyšují možnost šíření hrozeb z relativně vzdálených oblastí místních či regionálních konfliktů a napětí. Charakteristickým rysem současného prostředí je skutečnost, že i nestabilita a konflikty za hranicemi Evropy mohou mít přímý dopad na naši bezpečnost. (2, s. 7)

Bezpečnostní strategie ČR rozeznává jako jednu z bezpečnostních hrozeb i „*Pohromy přírodního a antropogenního původu a jiné mimořádné události. Extrémní projevy počasí a pohromy přírodního a antropogenního původu mohou mít kromě ohrožení bezpečnosti, životů a zdraví obyvatel, jejich majetku a životního prostředí dopad také na ekonomiku země, zásobování surovinami, pitnou vodou či poškození kritické infrastruktury. Šíření infekčních nemocí s pandemickým potenciálem zvyšuje zranitelnost populace a klade větší nároky na ochranu veřejného zdraví a zajištění poskytování zdravotní péče.*“ (2, s. 10)

K minimalizaci nákladů na ochranu a obranu státu, je nutné je připravovat již v dobách míru a klidu. Zajištění bezpečnosti občanů je základní funkcí státu; Vláda České republiky proto průběžně aktualizuje Bezpečnostní strategii ČR, aby byla v souladu

s bezpečnostním prostředím a mezinárodním kontextem. Od její poslední aktualizace v roce 2003 byla přijata Lisabonská smlouva, která mění institucionální rámec Evropské unie, a NATO v roce 2010 přijalo na svém summitu v Lisabonu novou Strategickou koncepci. (2) Z výše uvedeného důvodu byla v loňském roce přijata usnesením vlády č. 665 ze dne 8. září 2011 nová Bezpečnostní strategie ČR.

1.1 Mimořádná událost a krizová situace

Mimořádnou událost definuje zákon č. 239/2000 Sb. (3) jako „*škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.*“ Krizovou situaci definuje zákon č. 240/2000 Sb. (4) jako „*mimořádnou událost podle zákona o integrovaném záchranném systému, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu (dále jen „krizový stav“).*“

Rozdíl mezi mimořádnou událostí a krizovou situací spočívá v rozsahu události a v důsledku toho i ve vyhlášeném krizovém stavu.

1.2 Historie civilní obrany a ochrany se zaměřením na likvidaci mimořádných událostí nevojenského charakteru

Lidstvo v souvislosti s vývojem stále více upíralo pozornost na jednotlivé mimořádné události a snažilo se jim předejít nebo alespoň zmírnit jejich dopady.

Nejvíce útrap civilního obyvatelstva zřejmě přinášely války, proto vznikaly iniciativy, které měly za úkol chránit civilisty před negativními dopady ozbrojených konfliktů. Je logické, že rozvoj a použití nových bojových prostředků, zejména vojenského letectva, přinesl vznik organizací a spolků, které měly organizovat, v případě války, ochranu obyvatelstva proti leteckým a chemickým útokům.

V padesátých letech minulého století definovala sovětská vláda místo a úlohu civilní obrany takto: „*Civilní obrana je systémem celostátních obranných opatření*

uskutečňovaných s cílem ochrany obyvatelstva před soudobými prostředky ničení, vytvoření podmínek zajišťujících spolehlivou práci objektů národního hospodářství v podmínkách napadení ze vzduchu, provádění záchranných prací a poskytování pomoci postiženým, jakož i plnění záchranných a prvořadých likvidačních prací.“ (5, s. 18) Ač se jedná o jiný stát v odlišném politickém prostředí, s touto definicí je možno souhlasit trvale.

1.2.1 Počátky ochrany obyvatelstva v Československu

Na území Československa vzniklo v roce 1929 z podnětu ministerstva národní obrany a s aktivním přispěním Československého červeného kříže Ústředí obrany obyvatelstva se svými místními výbory. Ústředí zahájilo svou činnost až roku 1930, kdy za aktivní podpory ministerstva národní obrany byl zřízen jeho sekretariát a byly vytvořeny organizační, technická, plynová, zdravotnická a propagační komise. Nejednalo se o běžnou formu organizace s množstvím mezičlánků, ale o přímou vazbu ústředí – výkonné místo. Tato organizace se stala pomocnou aktivistickou složkou vojenského letectva a obrany proti vzdušnému napadení. Neměla vlastní členskou základnu, ale pouze řídicí orgány pro koordinaci dobrovolné činnosti členů Československého červeného kříže, hasičů a v některých místech i členů tělovýchovných organizací a skautských oddílů. Aktivisté těchto organizací prováděli zatemňování, protiletectká pozorování, plnili různé pořádkové úkoly apod. Některé místní výbory pořádaly přednášky, kurzy a výstavy na téma protiletectké obrany. Na počátku třicátých let bylo místních výborů několik desítek, v roce 1935 asi 300.

Ústředí obrany obyvatelstva a jeho místní výbory ukončily svoji činnost schválením zákona o ochraně a obraně proti leteckým úkolům v roce 1935. Tímto rokem se také datuje vznik organizace Civilní protiletectké ochrany a začíná dlouholetá historie ochrany obyvatelstva na našem území. (6)

1.2.2 Civilní protiletecká ochrana v období let 1935 – 1938

V důsledku vývoje v sousedním Německu, po nástupu nacistů a oživení ekonomiky po celosvětové krizi, byl přijat zákon č. 82 o ochraně a obraně proti leteckým útokům ze dne 11. dubna 1935. Struktura a pojetí tohoto zákona byly ovlivněny tehdejšími vojensko-vědeckými poznatky, určitou, i když flexibilní, hranicí mezi frontou a tzv. zápolím v ozbrojeném konfliktu, a důsledným respektováním rozvinutých tržních vztahů, a to i v případě hospodářské a obchodní činnosti související se zabezpečováním příprav obrany státu.

Základním prvkem civilní ochrany byl v Československu, vzhledem k mentalitě národa, zvolen princip dobrovolnosti – polooficiální pomoc ústředních orgánů a aktivní spoluúčast tělovýchovných a dalších organizací, které měly ve svém programu prvky brannosti.

Základním stupněm civilní ochrany dle tohoto zákona byla obec. Obecní úřady garantovaly plnění všech úkolů a vytvářely podmínky pro součinnost soukromých organizací a jednotlivců. Byla stanovena zásada, že teprve dobře vybudovaná kolektivní obrana zajišťuje ochranu obyvatelstva a nikoli naopak. Tato myšlenka nebyla zprvu veřejností chápána, ale postupem času se zjistilo, že pro zajištění požadované úrovně ochrany nestačí pouze ochranná maska a úkrytové místo. Problém pasivní obrany není možno redukovat pouze na technické otázky, ale je především otázkou organizační.

Tento zákon řešil, až na drobné detaily, přípravu pasivní obrany v době míru a neřešil (ani nemohl řešit) aktivaci v době branné pohotovosti státu, kde jakékoli principy dobrovolnosti ztrácí smysl. Řízením pasivní obrany v době míru bylo pověřeno ministerstvo vnitra, stejně jako např. ve Francii.

Zákon neřešil pouze institucionální situaci, ale jeho snahou bylo propojit řídicí orgány s praxí, především ve výkonných jednotkách (obcích). Ve smyslu tohoto zákona byl zřízen při ministerstvu vnitra Poradní sbor a v obcích Místní poradní výbor, který řešil organizaci místní pasivní obrany s přihlédnutím k místním potřebám a specifikům. Zákon také zmiňuje nutnost rozdílného řešení stupně přípravy v jednotlivých lokalitách

(kategorizace území). Na mnoha místech se tak budování pasivní ochrany omezilo pouze na činnosti záchranné a zatemňovací, požární a bezpečnostní služby. Kategorizace území nebyla definitivní, ale byla závislá na rozvoji Československé republiky, na mezinárodně-politické situaci a na vývoji tehdejších vojenských prostředků.

Ochrana obyvatelstva byla řešena ukrytím a jejich vybavením ochrannými maskami. Kolektivní ochrana byla preferována před ochranou jednotlivce, např. bylo povinností investora vybudovat v rámci výstavby objektu úkryt pro určitý počet a okruh osob. Vybavení ochrannými maskami řešil zákon obdobně – ukládal povinnost obcím zabezpečit ochranné masky pro určité okruhy osob, eventuálně pro veškeré obyvatelstvo v kategorizovaných prostorech. I přes fakt, že v rámci investiční výstavby bylo nutno vytvořit i nezbytný počet úkrytových míst, v praxi se tato povinnost nedodržovala a jediným kritériem byla minimalizace nákladů na stavbu. *Podle tehdejších pramenů bylo např. v letech 1935 – 1937 postaveno v Brně celkem 1300 novostaveb a ani k jedné z nich nebyly stavebním úřadem předepsány odpovídající úkryty.* (6, s. 20) Již tehdy byla patrná snaha investorů minimalizovat náklady výstavby objektů a to i přes uloženou povinnost úkryty budovat.

1.2.3 Ochrana obyvatelstva před vzdušným napadením v letech 1938 – 1945

Nejdůležitější a nejobtížnější úkol ochrany obyvatelstva za války je záchrana lidí. Ke splnění tohoto úkolu směřovalo úsilí všech jednotek civilní obrany, nejvíc ale zdravotnické služby civilní obrany. (5)

Změna v organizaci protiletectvé ochrany nastala v červenci 1940, kdy veškeré její řízení přešlo na protektorátní policii. Koncem srpna 1940 nabyla platnosti některá německá nařízení týkající se budování veřejných úkrytů ve městech s více jak 10 000 obyvateli. Tyto úkryty měly pojmout 10 % obyvatelstva měst a měly být snadno dosažitelné. Příkaz byl doprovázen doložkou, že: „*Nedostatek finančních prostředků nemůže být omluvou pro neplnění povinností.*“ (7, s. 17)

Protektorátní protiletcká ochrana definitivně zanikla v roce 1941. „Podle § 9 nařízení říšského protektora z 9. 7. 1941 veškerá v protektorátě platná práva protiletcké ochrany se zrušují.“ (7, s. 17) Veškerou likvidaci náletů na území Čech a Moravy spolu se složkami, jednotkami a materiálním vybavením protektorátní protiletcké ochrany převzal až do konce války nacistický Luftschutz. (7)

1.2.4 Ochrana obyvatelstva před vzdušným napadením v letech 1945 – 1951

Poválečné Československo mělo vyhlídky na dlouhodobý mírový vývoj v rámci válečné koalice. Výsledky druhé světové války výrazně změnily, oproti roku 1938, strategické postavení Československa v jeho prospěch. Teprve v roce 1947 začaly vznikat podmínky pro rychlý rozvoj spojenecké krize a tím i pro vznik období tzv. studené války mezi východem a západem.

V období let 1945 – 1947 se nepředpokládala možnost vzniku ozbrojeného konfliktu, proto se minimalizovala opatření k ochraně obyvatelstva před vzdušným napadením. Ve smyslu usnesení vlády z 27. listopadu 1945 a ve smyslu směrnic ministerstva vnitra, které z tohoto nařízení vycházely pro likvidaci zařízení a materiálu protiletcké ochrany, probíhala roku 1946 organizovaná likvidace protiletcké ochrany. Likvidovány byly především ochranné stavby a zařízení a organizační struktura Civilní protiletcké ochrany. Na rozdíl od rušení protiletcké obrany byla zvětšována armáda, což ovšem značí velký nesoulad mezi činností a koncepcí ministerstev národní obrany a vnitra.

V letech 1947 – 1949 vznikl při ministerstvu národní obrany tzv. Meziřesortní sbor obrany státu, který měl v civilních rezortech stanovit způsoby zajištění obrany a zajistit výrobu prostředků a materiálů nutných pro ekonomické zajištění války.

Po revoluci v únoru 1948 byla politická situace vnímána jako silně vyhrocená s vidinou dalšího světového konfliktu, proto byla prováděna urychlená a mimořádná opatření k posílení obrany Československa.

V souvislosti s novými požadavky na zabezpečení obrany byl ministerstvem vnitra připraven podrobný rozbor situace na úseku CO, která měla být řešena jako jedno

z opatření požární ochrany – důvodem byl požadavek utajení obranných opatření v době míru před veřejností. (8)

1.2.5 Civilní obrana v letech 1951 – 1957

V roce 1951 bylo vyhodnoceno, že neustále narůstá nebezpečí válečného konfliktu, proto se v Československu začalo s budováním systému CO podle vzoru tehdejšího Svazu sovětských socialistických republik. V první polovině 50. let minulého století začíná cílevědomé a organizované zřizování nové struktury CO. *Základním dokumentem se stalo usnesení vlády – „Nařízení o základních úkolech a povinnostech CO na území ČSR“ ze dne 13. července 1951, které stanovilo:*

- *úkolem CO je účinná obrana obyvatelstva, míst a závodů před vzdušnými útoky;*
- *organizuje se na základě stávající struktury státní správy a národního hospodářství;*
- *řízení a organizování CO přísluší ministru vnitra;*
- *plnění úkolů CO vyplývajících ze služebního postavení je povinné;*
- *zapojení ostatního obyvatelstva je prováděno jen na základě dobrovolnosti a přesvědčení. (7, s. 24)*

K zajišťování úkolů CO byl při ministerstvu vnitra dne 24. srpna 1951 ustanoven Ústřední odbor CO, který byl přímo podřízen ministrovi. Ústřední odbor CO byl v roce 1953, při reorganizaci ministerstva vnitra, změněn na Správu civilní obrany Ministerstva vnitra. Při dalším vývoji CO byla provedena změna koncepce, a to přechod od ochrany proti klasickým zbraním k řešení a zabezpečování ochrany proti účinkům zbraní hromadného ničení a od místního k plošnému pojetí ochrany. Ve struktuře organizace CO se objevují náznaky velení – v krajích byla ustanovena oddělení CO krajských národních výborů, ve větších a důležitějších městech byly ustanoveny štáby CO měst a v okresech inspektoráty CO. Podle organizačních tabulek byly do územních řídicích orgánů CO zpravidla zařazovány na vedoucí funkce vojáci z povolání. Územní orgány byly podřízeny předsedovi národního výboru, který byl zároveň územním

velitelem CO. Ve velkých městech měli předsedové národních výborů pro výkon funkce velitele CO své zástupce – důstojníky armády. (6)

K ochraně obyvatelstva se v tomto období opět začíná věnovat pozornost varování obyvatelstva a vyrozumění – kontrolovala se funkčnost sítě sirén, které měly být spojeny do poplachového systému. Byl proveden průzkum slyšitelnosti sirén a stanoveno, že tzv. „hluchá místa“ je potřeba ozvučit instalací nových sirén. (6)

V té době používané signály CO a situace, jejichž včasné vyhlášení mělo umožnit provedení příslušných opatření CO ve městech a na objektech, byly: příprava, letecký poplach, nenadálý letecký poplach, chemický poplach a požární poplach. Prvním, většinou veřejně nevyhlašovaným, stupněm pohotovosti byl signál Situace ohrožení. (7)

1.2.6 Civilní obrana v období let 1958 – 1975

Koncem padesátých let minulého století bylo vyhodnoceno riziko útoku zbraněmi hromadného ničení jako reálné, proto byla obrana koncipována především proti nim (budování úkrytů pro obyvatelstvo v kategorizovaných prostorech a snaha o plošné zabezpečení ochrany občanů prostředky individuální protichemické ochrany). Dne 15. ledna 1958 přijala vláda ČSR usnesení č. 49 o civilní obraně Republiky Československé a schválila Směrnice o civilní obraně republiky Československé jako přílohu tohoto usnesení. Jedním ze základních úkolů v civilní obraně je účast sil CO na poskytování pomoci národnímu hospodářství při živelních pohromách. Z důvodu vysokého utajení těchto dokumentů („přísně tajné“) se nedostaly na všechna místa, kde by je lidé potřebovali znát. (8)

V souvislosti se změnou názvu státu a jeho správního členění byl dne 18. dubna 1961 přijat zákon č. 40/1961 Sb., o obraně Československé socialistické republiky. § 15 zákona ponechává primární odpovědnost civilní obraně při zabezpečení obrany a ochrany obyvatelstva a ochrany chodu národního hospodářství při vzdušných útocích. Občané mají povinnost se *aktivně a uvědoměle* účastnit plnění úkolů CO. Řízení CO nadále přísluší ministru vnitra. (9)

Dne 21. srpna 1968 bylo dle zprávy o průběhu událostí v CO (10) v 03:00 zahájeno řízení systému CO ustanovením řídicí skupiny štábu CO státu. Byli povoláni hlavní funkcionáři CO krajů a vojenských útvarů, podřízených štábu CO státu, a byl nařízen přechod na radiové spojení. Postupně se zhoršovalo spojení (především dálkopisné) s některými kraji. Činnost řídicích orgánů CO spočívala v zabezpečení připravenosti na poskytnutí pomoci v oblasti zdravotnické, zásobovací a dopravní. Štáby CO okresů, krajů a státu byly úzce vázány na stranické a státní orgány a zejména okolnost, že spojení mezi štáby CO bylo prakticky jediné fungující spojení, vytvořilo příznivé podmínky pro splnění tohoto úkolu. Sovětské orgány věnovaly velkou pozornost velitelským stanovištím CO, bylo zatčeno několik členů těchto stanovišť, ale na intervence krajských národních výborů byli opět propuštěni.

Ústavním zákonem č. 10/1969 Sb. (11) byla s účinností od 1. března 1969 vytvořena Rada obrany státu, které byly vytyčeny některé cíle, mj. *„schvaluje základní opatření civilní obrany a přípravy státních orgánů a hospodářství v ČSSR pro případ války.“* Základním posláním ROS bylo zejména určovat koncepci výstavby ozbrojených sil a projednávání základních opatření CO. K tomuto úkolu byla ROS zmocněna zadávat úkoly příslušným federálním ministerstvům a federálním ústředním orgánům a vyžadovat od nich zprávy a návrhy na přípravu a organizaci obrany ČSSR. Na úrovni republik byly zřízeny Rada obrany ČSR a Rada obrany Slovenské socialistické republiky. (12)

1.2.7 Civilní obrana v období let 1976 – 1989

Zákonným opatřením č. 17 z roku 1976 byla převedena civilní obrana do působnosti ministerstva národní obrany – *„Řízení civilní obrany přísluší ministru národní obrany Československé socialistické republiky.“* (13, č. I bod 1) Požadavek převést CO pod ministerstvo národní obrany vzešel také z *„objektivní potřeby integrovaného řešení úkolů v rámci Varšavské smlouvy.“* (7, s. 29) Těžiště opatření CO spočívalo především v zabezpečení spolehlivého ukrytí všeho obyvatelstva, systematickém a dlouhodobém

zvvyšování odolnosti národního hospodářství a zabezpečení konkrétního podílu CO při likvidaci živelných pohrom a provozních havárií a upřesnění dalších úkolů CO. (7)

Z průzkumu veřejného mínění z června 1980 a hlavně z jeho interpretace vyplývá, že tehdejší politika byla v očekávání světového jaderného konfliktu. Dle závěrečné zprávy z výzkumu č. 80-2 (14) se projevíly určité nejasnosti v původu a podstatě válek. U převážné většiny dotázaných se projevíly tendence k pacifismu a pouze polovina jich vzala na vědomí marxisticko-leninský závěr o existující současné rovnováze mezi socialismem a kapitalismem. Dále se uvádí, že se občané v otázkách míru a války těžko orientují a proto je potřeba zintenzivnit ideologickou práci ve vysvětlování původu a podstaty soudobé války a principů vojenské politiky KSČ. Z tohoto důvodu také bylo přistupováno k civilní obraně s nejvyšší prioritou, ale tehdy stále platné vládní usnesení č. 49 z roku 1958 bylo ve vysokém stupni utajení, proto ho drtivá většina populace neznala.

Dne 9. prosince 1982 Rada obrany státu schválila Směrnice o Civilní obraně Československé socialistické republiky, které zahrnovaly poslání CO ČSSR, hlavní úkoly CO v míru a za branné pohotovosti, rozsah a povahu opatření CO a další. V polovině 80. let se začalo o CO uvažovat také v souvislosti s pomocí při prevenci a likvidaci přírodních a antropogenních katastrof v době míru. Nasazování sil a prostředků CO vycházelo z aplikace těchto směrnic. Podle nich byly síly CO nasazovány v případech, kdy nestačily síly a prostředky předurčené pro tuto činnost v době míru, a z toho důvodu byla organizována příprava příslušníků CO a pracujících k provádění záchranných a prvořadých likvidačních prací v prostorech nepřátelského napadení ničivými údery, v místech živelných pohrom nebo velkých provozních havárií. Hlavní náplní přípravy bylo provedení průzkumu v zasaženém prostoru, vysvobození lidí ze závalů, poskytnutí první pomoci, vyvedení lidí z ohrožených prostorů a provedení speciální čistoty. Nejprve jsou zachraňovány osoby, až poté jsou prováděny ostatní práce. (6, 15)

1.2.8 Civilní obrana v období let 1990 – 1992

V lednu 1990 byly prezidentem republiky ratifikovány Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám o ochraně obětí ozbrojených konfliktů. Pro Českou a Slovenskou Federativní Republiku vstoupily v platnost dne 14. srpna 1990. Do té doby platné Směrnice o CO ČSSR z roku 1982 byly v roce 1990 formálně upřesněny, aby odpovídaly novému státoprávnímu uspořádání a obsahovaly aktuální terminologii, ale v roce 1993 zanikly současně s Radou obrany státu. Zákon o Radě obrany státu byl novelizován ústavním zákonem č. 160/1990 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 10/1969 Sb., o Radě obrany státu, a ústavním zákonem č. 133/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje ústavní zákon č. 10/1969 Sb., o Radě obrany státu, ve znění ústavního zákona č. 160/1990 Sb. Těmito novelizacemi ústavního zákona č. 10/1969 Sb. (11) se zřizují rady obrany v Praze, Bratislavě a v okresech a městech, které určí Rada obrany České republiky a Rada obrany Slovenské republiky. (1, 12)

ROS přijala 25. června 1991 Koncepti civilní obrany České a Slovenské Federativní republiky s přílohou Harmonogram nejdůležitějších opatření v letech 1991 – 1992. Koncepte reagovala na trendy vývoje CO v zahraničí a poprvé zcela jasně formulovala po vzoru vyspělých evropských států funkci CO v mírové době. Navíc jasně oddělovala její úkoly od úkolů prováděných za branné pohotovosti státu¹. Cílem civilní obrany dle koncepte a s respektem k Dodatkovým protokolům k Ženevským úmluvám je chránit civilní obyvatelstvo před nebezpečím, pomoci s odstraněním okamžitých účinků akcí a pohrom a vytvořit podmínky pro jeho přežití. (6)

1.2.9 Civilní ochrana v období let 1993 – 1998

V § 16 odst. 1 zákona č. 2/1969 Sb. (ve znění účinném od 1. ledna 1993 provedeném zákonem č. 21/1993 Sb.) (16) se uvádí „*Ministerstvo obrany je ústředním orgánem státní správy pro (...) c) civilní ochranu.*“ Zde je po dlouhé době zakotven pojem civilní

¹ Stát vstupuje do branné pohotovosti nařízením mobilizace ozbrojených sil, vyhlášením válečného stavu nebo vypovězením války, a to dnem, kdy bylo učiněno některé z uvedených opatření. Branná pohotovost státu končí dnem, jež stanoví prezident republiky. (§ 5 zákona č. 40/1961 Sb., o obraně ČSSR)

ochrana, i když bez definice jeho významu. Dnem 31. prosince 1992 ukončil svou činnost Štáb CO ČSSR a na jeho činnost od 1. ledna 1993 navázal Štáb CO České republiky.

V té době probíhala transformace civilní obrany na civilní ochranu s cílem vytvořit moderní systém ochrany obyvatelstva, který by odpovídal systémům v rozvinutých zemích. Pro přechodné období vláda přijala usnesení č. 126 ze dne 17. března 1993, ve kterém stanovila, že *„do doby přijetí právní úpravy civilní ochrany v České republice je nutno pro zachování funkčnosti systému civilní ochrany zabezpečit v souladu s čl. 61 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám realizaci vybraných opatření civilní ochrany.“* (17)

Ministr obrany rozkazem ze dne 1. září 1993 zřídil orgán Ministerstva obrany ČR – Hlavní úřad Civilní obrany ČR, který se stal nástupnickou organizací Štábu CO ČR, a regionální úřady CO. (1, 6)

Usnesením vlády České republiky ze dne 24. listopadu 1993 č. 660 byly ke dni 31. prosince 1993 zrušeny štáby CO okresů a statutárních měst a nově utvořené struktury již nezahrnovaly vojáky z povolání. (18)

Zásadní změny v pojetí ochrany obyvatelstva byly učiněny v roce 1997 přijetím usnesení Vlády ČR č. 710 ze dne 12. listopadu 1997 ke koncepci zabezpečení úkolů CO definovaných Dodatkovým protokolem I k Ženevským úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů z 12. srpna 1949. Na základě tohoto usnesení odpovídá ministerstvo vnitra za plnění úkolů civilní ochrany v míru, za MU nebo krizových situací a válečného stavu a výkon státní správy ve věcech CO na republikové úrovni. (1)

1.2.10 Předchůdci krizového štábu

Krizové štáby v dnešní podobě byly legislativně zakotveny v zákoně č. 240/2000 Sb. (4), jako pracovní orgán vlády ČR, ministerstev a jiných ÚSÚ, hejtmana kraje, starosty ORP, případně i starosty obce.

Přímým předchůdcem krizového štábu byla havarijní komise. Vládě ČR, resp. přednostům okresních úřadů je v zásadách č. 7 a 8 usnesení vlády ČR č. 246 ze dne 19. 5. 1993 (19) uložena povinnost zřídit Ústřední havarijní komisi, resp. okresní havarijní komisi jako svůj poradní orgán pro prevenci havárií a jako koordinační orgán pro jejich likvidaci. Ústřední havarijní komise však nikdy nevznikla. (17)

Členy OHK jmenuje přednosta OkÚ na základě doporučení vedoucího referátu obrany a ochrany OkÚ a zejména znalosti všech rizik, která na území okresu mohou vzniknout (živelní pohromy, technologické havárie, požáry, radiační havárie atd.). Přednosta OkÚ určuje: stálé členy OHK (zpravidla náčelník okresní správy Sboru požární ochrany, ředitel HZS okresu nebo kraje), vedoucí referátu obrany a ochrany OkÚ, ředitel okresního nebo územního střediska záchranné služby, ředitel okresní správy Policie ČR, vedoucí referátu životního prostředí OkÚ a zástupce okresní vojenské správy) a rozšířenou OHK (pracovníci OkÚ, starostové obcí, představitelé možných původců havárií, fyzické a právnické osoby poskytující pomoc, ředitelé organizací, které na úrovni okresu zajišťují dodávky elektrické energie, plynu, vody, zajišťují spojení, hospodaří s odpady atd.). (20)

OHK, v době mimo mimořádnou událost připravuje plány pro její řešení, součinnostní dohody mezi okresy, financování potřeb IZS, opatření k likvidaci havárií apod.

Za mimořádné situace na podnět operačního střediska hasičů, policie nebo záchranné služby svolává OHK přednosta nebo jeho pověřený zástupce, případně každý stálý člen OHK, který má od přednosta OkÚ písemné zmocnění. Povolání členové OHK a případné další pozvané osoby se dostaví do zasedací místnosti operačního střediska IZS, odkud je celá akce řízena. Činnost OHK je při likvidaci havárie zaměřena na koordinaci sil a prostředků s cílem zabezpečit ochranu obyvatelstva a zmírnění dopadů havárie na životy, zdraví a majetek občanů; koordinaci, nasazení a spolupráci zasahujících složek IZS; trvalý monitoring mimořádné události; pravdivé informace občanům apod. (20)

1.2.11 Vývoj krizových stavů

Zvláštní stav ve spojitosti s „*případy mimořádné povahy*“ byl poprvé uveden v nařízení říšského protektora č. RP28/41 (26). Toto nařízení zakotvilo tzv. „civilní stav výjimečný“, vyhlášený pro část nebo celé území Protektorátu Čechy a Morava. V oblasti platilo stanné právo² a „*při nařizování a provádění opatření k zachování nebo obnovení veřejné bezpečnosti a pořádku lze se odchýlit od platného práva.*“

První dokument v české legislativě, který zmiňuje stav vyhlášený v souvislosti s mimořádnou událostí nevojenského charakteru, byla novela zákona č. 425/1990 Sb. (27), o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ve znění účinném od 1. července 1992 do 12. listopadu 2000 (provedena zákonem č. 321/1992 Sb.). § 5 zákona č. 425/1990 Sb. určuje od data účinnosti této novely pravomoci přednostovi okresního úřadu, mj.: „*Okresní úřad dále plní úkoly spojené s řešením mimořádných událostí v případě živelních pohrom, nehod nebo jiného nebezpečí, které ohrožuje životy, zdraví nebo značné majetkové hodnoty. Za tím účelem může přednosta okresního úřadu vyhlásit obecně závaznou vyhláškou pro území okresu nebo jeho část stav ohrožení.*“

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, zakotvil v nynější době platné krizové stavy (nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav) a podmínky nutné pro jejich vyhlášení. Stav nebezpečí, jako nejmladší z krizových stavů, je zakotven v § 3 zákona č. 240/2000 Sb. (4)

1.3 Bezpečnostní systém ČR

Od vzniku Československé republiky se ve všech ústavách v jisté míře objevovaly otázky bezpečnosti státu, většinou se však orientovaly pouze na vojenskou obranu.

² Stanné právo je mimořádné opatření, které má zamezit páčání velmi závažných trestných činů, k jejichž potlačení nestačí obvyklé zákonné prostředky. (ŘÍMAN, Josef et al. ENCYKLOPEDICKÝ INSTITUT ČSAV. *Malá československá encyklopedie: V. svazek Pom - S.* Praha: Academia, 1987, s. 842.)

Z tohoto důvodu je historie ochrany obyvatelstva spojována s civilní obranou a vojenským napadením. (21)

Po vzniku České republiky byla bezpečnost státu vnímána vrcholnými politiky jako okrajová záležitost, zejména z důvodu řešení jiných, převážně ekonomických, priorit. O tom svědčí Ústava České republiky (22), která neposkytuje potřebný ústavní základ pro zajišťování bezpečnosti ČR. K určitému posunu došlo až po pěti letech nejasného období přijetím ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR. (21)

V ústavním zákoně č. 110/1998 Sb. (23) v článku 1 se uvádí, že: *„Zajištění svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je základní povinností státu“* a v článku 3: *„Bezpečnost České republiky zajišťují ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a havarijní služby. Státní orgány, orgány územních samosprávných celků a právnické a fyzické osoby jsou povinny se podílet na zajišťování bezpečnosti České republiky.“*

Základním předpokladem pro řešení krizových situací je existence tomu odpovídajících podmínek a postupů. Jde zejména o účelově upravený a centralizovaný systém řízený státem, ale i jednotný a koordinovaný postup na všech úrovních při realizaci potřebných opatření. Dalším předpokladem stability systému je neměnnost jeho struktur – maximálně personální posílení či generační obměna – a zejména schopnost přejít z běžného stavu do stavu řešení krizové situace. (21)

Pro zajištění vnitřní bezpečnosti a ochrany obyvatelstva mají klíčovou roli bezpečnostní sbory (zejména HZS ČR a Policie ČR). Na této roli se podílejí také obecní policie (k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku) a Armáda ČR, jejíž síly a prostředky mohou být využity k posílení Policie ČR a IZS v případech, kdy již jejich síly nebudou dostatečné. K účinnému zajištění vnitřní bezpečnosti přispívá i spolupráce s občany, občanskými sdruženími působícími v oblasti bezpečnosti a využití dobrovolnické služby. Podíl na zajištění individuální bezpečnosti mají i soukromé bezpečnostní služby, které zajišťují zejména ostrahu a ochranu majetku a osob. (2)

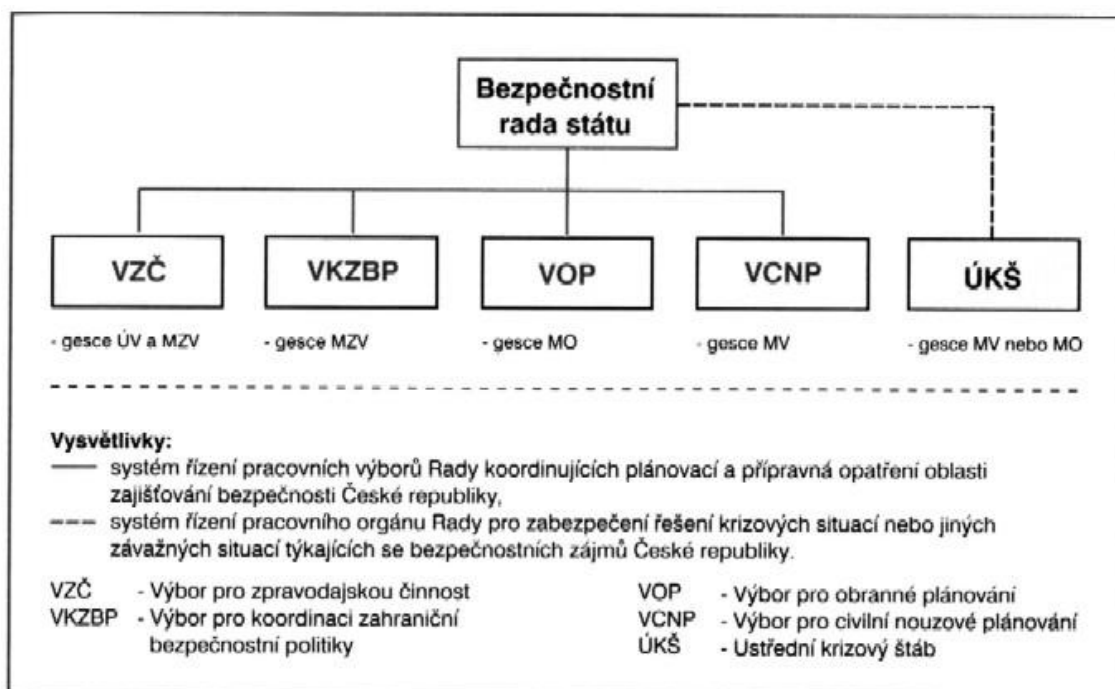
Zkušenosti ze světa ukazují, že vytvoření úspěšného bezpečnostního systému trvá dlouhou dobu, proto jsou systém krizového řízení a metodika krizového plánování v ČR rozvíjeny. Jejich cílem je posílit odborné zázemí pro plánování, přípravu, koordinaci a sjednocení postupů orgánů veřejné správy, právnických a podnikajících fyzických osob při jejich přípravě na krizové situace, dále systematicky rozvíjet a posilovat nástroje krizového řízení, přípravu na řešení krizových situací nevojenského charakteru a pro zvládání jejich dopadů. V zajišťování ochrany veřejného zdraví a poskytování neodkladné zdravotní péče mají nezastupitelnou roli zdravotnická záchranná služba a poskytovatel zdravotních služeb. (2, 21)

Bezpečnostní systém je v ČR vytvářen v souladu s ústavním pořádkem a jeho základními prvky jsou ústavní instituce a činitelé (tzn. prezident republiky, Parlament ČR, Vláda ČR), ale i Bezpečnostní rada státu a její stálé pracovní orgány, bezpečnostní rady a krizové štáby na úrovni krajů, obcí s rozšířenou působností a obcí a nelze opomenout ani podíl právnických a fyzických osob. (21)

Bezpečnostní rada státu

Bezpečnostní rada státu je zřízena čl. 9 ústavního zákona č. 110/1998 Sb. (23) Její činnost a složení je dále upřesněno usnesením vlády č. 391 ze dne 10. června 1998, o Bezpečnostní radě státu a o plánování opatření k zajištění bezpečnosti ČR, v platném znění. (24)

V současnosti má BRS 10 členů a tvoří ji (dle usnesení vlády ČR ze dne 10. 6. 1998 č. 391 (25) v platném znění) – předseda vlády ČR, 1. místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí, místopředsedkyně vlády a předsedkyně Legislativní rady vlády, ministr vnitra, ministr obrany, ministr financí, ministr průmyslu a obchodu, ministr dopravy, ministr zdravotnictví a ministr životního prostředí. Struktura je znázorněna na obrázku č. 1.

Obrázek č. 1 - Struktura BRS, zdroj: (21)

BRS obsahuje stálé pracovní výbory. V usnesení vlády ČR ze dne 10. 6. 1998 č. 391 (25) byly definovány dva: Výbor pro obranné plánování (pro koordinaci plánování opatření k zajištění obrany České republiky) a Výbor pro civilní nouzové plánování (pro koordinaci plánování opatření k zajištění ochrany vnitřní bezpečnosti státu, ochrany obyvatelstva a ochrany ekonomiky a ke koordinaci požadavků na civilní zdroje, které jsou nezbytné pro zajištění bezpečnosti České republiky). Usnesením vlády ČR ze dne 11. ledna 1999 č. 32 o zřízení Výboru pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky se zřizuje Výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky (pro vnitrostátní koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky České republiky) a usnesením Vlády ČR ze dne 3. května 2000 č. 423 k Návrhu vyhodnocení dosavadního působení systému Bezpečnostní rady státu a návrhu úprav k jeho zkvalitnění se zřizuje Výbor pro zpravodajskou činnost (pro koordinaci činnosti zpravodajských služeb České republiky a plánování opatření k zajištění zpravodajské činnosti a spolupráci státních orgánů, které získávají, shromažďují a vyhodnocují informace nezbytné pro zajištění bezpečnosti České republiky).

Usnesením vlády ČR ze dne 11. ledna 1999 č. 33 o zřízení Meziresortního krizového štábu byl zřízen Meziresortní krizový štáb, který byl usnesením vlády ČR ze dne 10. ledna 2001 č. 53 o změně Jednacího řádu vlády, Jednacího řádu Bezpečnostní rady státu a Jednacího řádu Meziresortního krizového štábu přejmenován na Ústřední krizový štáb. Dle svého statutu se ÚKŠ při hrozbě vzniku krizové situace a po vyhlášení nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu, stává pracovním orgánem Bezpečnostní rady státu pro zabezpečení řešení krizových situací týkajících se bezpečnostních zájmů České republiky. ÚKŠ zabezpečuje operativní koordinaci, sledování a vyhodnocování stavu realizace opatření přijímaných vládou a ústředními správními úřady k zamezení vzniku nebo k řešení vzniklé krizové situace a poskytuje podporu činnosti orgánům krizového řízení územních správních úřadů a orgánům územní samosprávy.

1.4 Mezinárodní pomoc v případech mimořádných událostí

Počátky ochrany obyvatelstva v zahraničí jsou podobné, jako byly v Československu – především budování ochrany před následky vzdušného napadení. Po krátkém útlumu činnosti bezprostředně po 2. světové válce došlo v souvislosti se studenou válkou v řadě států k návratu k ochraně obyvatelstva. (8)

Po ministerské schůzce Evropské unie v roce 1986, kde byly položeny základy pro společnou politiku Evropské unie v oblasti civilní ochrany (název pro tuto činnost v EU), a po přijetí tzv. Římské smlouvy státy NATO v roce 1991 (došlo ke změně priorit v řešení situací – nejprve politické, poté vojenské) dostaly konkrétní podobu snahy využít organizovanou ochranu obyvatelstva i v míru při likvidaci následků přírodních nebo antropogenních katastrof. (8)

ČR se aktivně zapojuje do Mechanismu civilní ochrany EU a rozvíjí efektivní spolupráci s Monitorovacím a informačním střediskem EU („MIC“) a s Euroatlantickým koordinačním střediskem pro katastrofy NATO („EADRCC“). (2, s. 16)

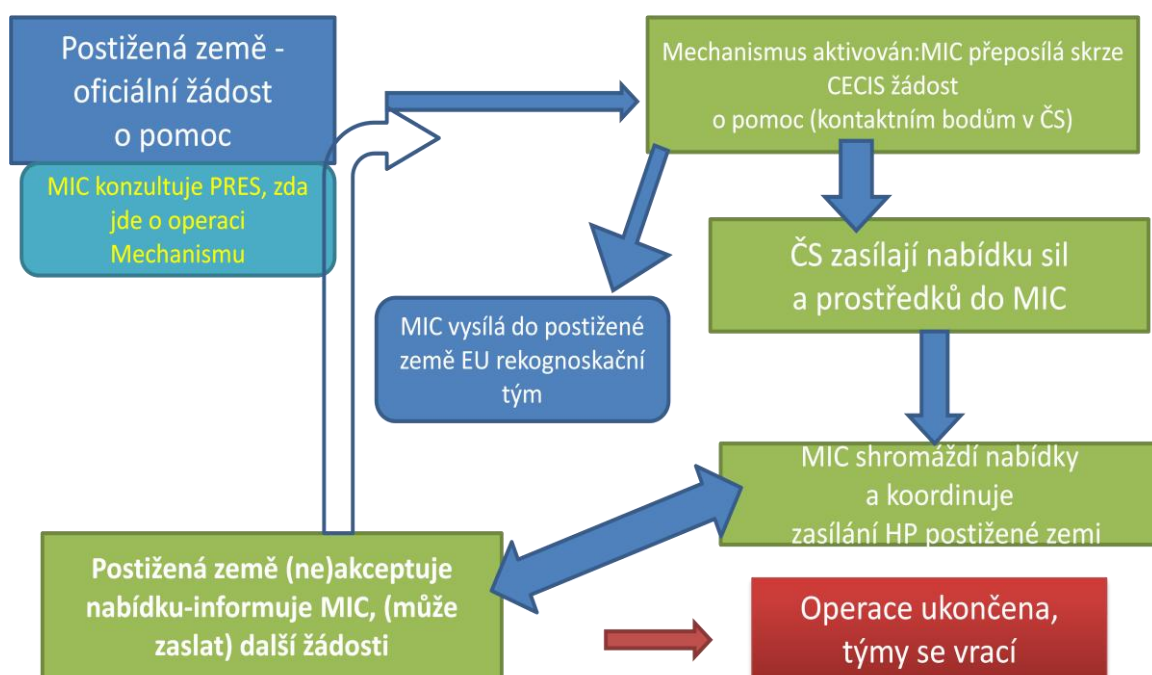
Mezinárodní pomoc v rámci Evropské unie

Mechanismus CO EU byl vytvořen Rozhodnutím Rady 2001/792/ES, Euratom ze dne 23. října 2001 a změněn Rozhodnutím Rady 2007/779/ES, Euratom ze dne 8. listopadu 2007 (Recast). Obecným účelem mechanismu je na žádost poskytnout podporu v případě mimořádných událostí a usnadnit lepší koordinaci asistenčního zásahu ze strany členských států a Společenství. Důležitým prvkem, nezmíněným v Bezpečnostní strategii ČR, je společný komunikační a informační systém pro případy mimořádných událostí („CECIS“) s cílem umožnit komunikaci a sdílet informace mezi MIC a operačními kontaktními místy členských států (v případě ČR je kontaktním místem Operační a informační středisko MV – generálního ředitelství HZS ČR. (28, 29)

Při výskytu MU na území členského státu podává postižená země žádost prostřednictvím kontaktního místa na MIC. Toto ji neprodleně vkládá do systému CECIS, kde na ni mohou reagovat všechny participující státy. Národní kontaktní místo následně nabídne národní volné prostředky a oznámí, zda se stát bude účastnit záchranné akce, či nikoliv. MIC poté úzce spolupracuje s žádající i nabízející stranou, aby bylo zajištěno rychlé doručení pomoci na místo určení. (29, 30)

V případě mimořádné události mimo členskou zemi EU je potřeba podat oficiální žádost na MIC, které ji předá k posouzení Předsednictví Rady EU („PRES“). Pokud PRES vyhodnotí situaci jako opatření krizového managementu, koordinuje odpověď Rada EU. V ostatních případech je situace vyřizována standardně cestou MIC. (30)

Aktivace Mechanismu CO EU pro státy mimo EU je znázorněna na obrázku č. 2.

Obrázek č. 2 - Aktivace Mechanismu CO EU pro státy mimo EU, zdroj: plk. Ing. Jiří Chalupa, Ph.D.

Mezinárodní pomoc v rámci NATO

NATO je politickou a vojenskou aliancí, jejímiž hlavními cíli jsou kolektivní obrana jejích členů a zachování demokracie a míru v oblasti severního Atlantického oceánu. Hlasy všech 28 členských zemí jsou si rovny, rozhodnutí v Alianci musejí být jednomyslná a konsenzuální. Členové musejí uznávat základní hodnoty, na kterých je aliance postavena, tj. demokracii, dodržování lidských práv a právní stát. ČR je členem od roku 1999. (31)

Dle článku 5 Severoatlantické smlouvy považují smluvní strany ozbrojený útok proti jedné nebo několika z nich za útok proti všem a zavazují se v takovém případě přispět na pomoc napadeným členům. Civilní nouzové plánování má v NATO podporu v pěti oblastech: civilní podpora operacím NATO podle článku 5, podpora mimo článek 5 – operace krizového řízení, podpora národních vlád v případech katastrof, podpora národních vlád v ochraně obyvatelstva proti následkům zbraní hromadného ničení a spolupráce s partnery. CNP spadá do národních kompetencí členských států a civilní

prostředky zůstávají stále pod výhradní kontrolou členského státu a jeho účelem je mj. koordinace národních plánovacích činností členských států. (29, 31)

Jako jedna z podpůrných struktur je Tým rychlé reakce (Rapid Reaction Team, RRT) – jeho koncept umožňuje vytvořit tým schopný rychlého posouzení civilních potřeb a civilních kapacit při operacích a MU. Tým je možno zapojit do 24 hodin od schválení žádosti a jeho úlohou je vyhodnocení situace, poskytování poradenství a manažerské podpory na místě události. (29)

Další strukturou je EADRCC, jehož úkolem je koordinace (nikoliv řízení a velení) pomoci poskytované partnerskými státy v případech přírodních nebo antropogenních havárií v euro-atlantické oblasti. Všechny tyto operace jsou podniknuty v blízké vazbě na Organizaci spojených národů. EADRCC je výkonná část CNP NATO a je pouze koordinační orgán, vyžadování mezinárodní pomoci je na jednotlivých postižených státech. ČR se již dvakrát účastnila vysláním dobrovolného národního specialisty (Voluntary National Contribution, VNC) – odborník operačního střediska NATO, který může být požádán o radu. (29, 32)

1.5 Právní a ostatní předpisy

Oblast krizového řízení je regulována velkým množstvím právních a ostatních předpisů. Tato oblast je propojena s legislativou upravující IZS – ta se týká především přípravy na MU, záchranných a likvidačních prací a ochrany obyvatelstva, a to v období přípravy a řešení krizových situací. Má formu ústavních zákonů, zákonů, nařízení vlády, vyhlášek, směrnic a metodik. „Novodobá etapa“ legislativy krizového řízení započala v roce 1998 přijetím ústavního zákona o bezpečnosti ČR.

1.5.1 Ústavní zákony a zákony

Základními zákony, kterými se řídí oblast bezpečnosti ČR je Ústava ČR, Listina základních práv a svobod, ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR, zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, zákon

č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) a zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů a zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně. Všechny právní předpisy v platném znění.

Dalšími zákony jsou zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu, zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky, zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv, zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů, zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), zákon č. 12/2002 Sb., o státní pomoci při obnově území postiženého živelní nebo jinou pohromou a o změně zákona č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o státní pomoci při obnově území) a zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými přípravky a o změně zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií). Všechny právní předpisy v platném znění.

1.5.2 Podzákoné předpisy a řídicí dokumenty

Nařízení vlády č. 11/1999 Sb., o zóně havarijního plánování, vyhláška č. 186/2002 Sb., kterou se stanoví náležitosti přehledu o předběžném odhadu nákladů na obnovu majetku sloužícího k zabezpečení základních funkcí v území postiženém živelní nebo jinou pohromou a vzor pověření osoby pověřené krajem zjišťováním údajů nutných pro zpracování tohoto přehledu, nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení § 27 odst. 8 a § 28 odst. 5 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů

(krizový zákon), nařízení vlády č. 463/2000 Sb., o stanovení pravidel zapojování do mezinárodních záchranných operací, poskytování a přijímání humanitární pomoci a náhrad výdajů vynakládaných právníky osobami a podnikajícími fyzickými osobami na ochranu obyvatelstva, vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva, vyhláška č. 328/2001, o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému, vyhláška č. 281/2001 Sb., kterou se provádí § 9 odst. 3 písm. a) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) a nařízení vlády č. 432/2010 Sb., o kritériích pro určení prvku kritické infrastruktury.

Dále v oblasti krizového řízení platí následující dokumenty: Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 a Směrnice Ministerstva vnitra č. j. č. j. MV-117572-2/PO-OKR-2011, kterou se stanoví jednotná pravidla organizačního uspořádání krizového štábu kraje, krizového štábu obce s rozšířenou působností a krizového štábu obce.

1.5.3 Ženevské konvence

Lidstvo se již od dávných dob snažilo „zlidštit“ války, pokud je to vůbec možné, ale nedosáhlo podstatných výsledků. Až v roce 1864 se přijetím „Ženevské úmluvy o zlepšení osudu zraněných vojáků v poli“ pokládají základy systému mezinárodních smluv vytvářejících mezinárodně závazná pravidla pro vedení válek. Tato první úmluva ukládala armádám povinnost postarat se o raněné vojáky bez ohledu na stranu, na které válčí, a zavedla jednotný symbol pro zdravotnickou službu – červený kříž na bílém pozadí. Ženevská úmluva byla roku 1899 rozšířena o námořní konflikty a roku 1929 o větší ochranu válečných zajatců. (33, 34)

Po druhé světové válce (v roce 1949) byly revidovány stávající tři úmluvy (ranění a nemocní na bitevním poli, námořní konflikty a váleční zajatci) a byla přidána čtvrtá: ochrana civilistů žijících pod kontrolou nepřítele. (34)

Ochrana obětí válek je od té doby úkolem států. Neustálou aktivitou Mezinárodního výboru Červeného kříže jsou přijímány další normy, které minimalizují akceptovatelné násilí a omezují jej pouze na bitevní pole. Smluvními stranami těchto úmluv jsou téměř všechny státy světa, což dokládá potřebu usměrňovat používání násilí nejen při válečných konfliktech. (33, 35)

Ženevské úmluvy jsou spolu se svými Dodatkovými protokoly I a II z roku 1977 základním pramenem mezinárodního humanitárního práva. Týkají se především válečného stavu, ale soustředí se i na ozbrojené konflikty, které nemusí probíhat výhradně mezi dvěma či více státy, ale i uvnitř jednoho státu. Dodatkový protokol I se týká mezinárodního ozbrojeného konfliktu a Dodatkový protokol II vnitřního konfliktu. Hlavní myšlenkou, která se promítá do mezinárodního humanitárního práva v návaznosti na Chartu OSN z 26. června 1945 (36), jsou lidská práva při ozbrojeném konfliktu. Lidská důstojnost má být zachována i v průběhu konfliktu. Před konfliktem a jeho následky je nutno chránit ty, kdo nejsou přímo účastníky a kdo byl z konfliktu vyřazen v důsledku nemoci, zranění nebo zajetí. (35)

Civilní obrana v pojetí Ženevských konvencí je především ochranou obyvatelstva. Nezávisle na válečném stavu by stát nebo společnost měly být schopny postavit se vzniku i důsledkům krizové situace a zajistit ochranu života a zdraví obyvatelstva (únik nebezpečné látky z podniku při provozní havárii vyžaduje stejná opatření na ochranu obyvatel jako při bombardování stejného provozu za válečného stavu). Úkolem pro civilní obranu tak stále zůstává plnění humanitárních úkolů při ochraně obyvatelstva před nebezpečím, pomoc při odstranění účinků ohrožení a tvorba podmínek pro jeho přežití. V neposlední řadě je nutno zajistit důstojnost pro postiženého člověka i v krizových situacích. (35)

Dodatkový protokol I k Ženevským úmluvám (37, čl. 61) definuje civilní obranu takto: *„plnění některých nebo všech níže uvedených humanitárních úkolů, jejichž cílem je chránit civilní obyvatelstvo před nebezpečím, pomoci mu odstranit bezprostřední účinky nepřátelských akcí nebo pohrom a také vytvořit nezbytné podmínky pro jeho přežití. Těmito úkoly jsou:*

- a) hlásné služby;
- b) evakuace;
- c) organizování a poskytování úkrytů;
- d) zatemňování;
- e) záchranné práce;
- f) zdravotnické služby včetně první pomoci a také náboženská pomoc;
- g) boj s požáry;
- h) zjišťování a označování nebezpečných oblastí;
- i) dekontaminace a podobná ochranná opatření;
- j) poskytování nouzového ubytování a zásobování;
- k) okamžitá pomoc při obnově a udržování pořádku v postižených oblastech;
- l) okamžitá oprava nezbytných veřejných zařízení;
- m) bezodkladné pohřební služby;
- n) pomoc při ochraně předmětů nezbytných k přežití;
- o) doplňující činnost nezbytná ke splnění výše uvedených úkolů včetně plánování a organizování, ale neomezující se pouze na tuto činnost.“

V současné době již pro vyspělé demokratické státy nevyhovuje premisa o vojenských konfliktech a začíná se prosazovat myšlenka, aby organizovaná ochrana obyvatelstva byla využívána i při řešení mírových situací – při likvidacích následků přírodních nebo antropogenních katastrof. (35)

Civilní ochrana je souhrn činností a postupů věcně příslušných orgánů a dalších zainteresovaných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva, prováděných s cílem minimalizace negativních dopadů možných mimořádných událostí a krizových situací na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky.

Civilní ochrana se stává za válečného stavu součástí systému obrany státu a zabezpečuje výkon humanitárních úkolů uvedených v čl. 61 Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů ze dne 12. srpna 1949, přijatého v Ženevě dne 8. června 1977. (38)

1.6 Krizový štáb Jihočeského kraje a dokumenty upravující jeho činnost

Krizový štáb Jihočeského kraje je pracovním orgánem hejtmána kraje k řešení krizových situací a ke koordinaci a provádění záchranných a likvidačních prací při řešení mimořádných událostí ve správním obvodu Jihočeského kraje. (39)

1.6.1 Právní předpisy – zřízení a činnost Krizového štábu Jihočeského kraje

KŠ JčK je zřízen Rozhodnutím hejtmána JčK č. 1/2010, v souladu s § 14 odst. 2 písmeno b) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) a k zabezpečení §§ 12 a 13 nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení krizového zákona, s přihlédnutím ke Směrnici Ministerstva vnitra ČR č.j. PO-365/IZS-2004, kterou se stanoví jednotná pravidla organizačního uspořádání krizového štábu kraje a obce, jeho uvedení do pohotovosti, vedení dokumentace a některé další podrobnosti. KŠ JčK se řídí svým statutem a jednacím řádem. (39)

1.6.2 Statut Krizového štábu Jihočeského kraje

Statut KŠ JčK je základní dokument KŠ JčK a definuje jeho úlohu, působnost a složení, povinnosti členů KŠ JčK, svolání KŠ JčK, dosažitelnost členů KŠ JčK, spolupráci krizových štábů, pracoviště KŠ JčK, odbornou přípravu a procvičování KŠ JčK. Dalším dokumentem je Jednací řád společné schůze KŠ JčK. Přílohami Statutu KŠ JčK jsou Organizační členění Krizového štábu Jihočeského kraje, Jmenný seznam a spojení na členy Krizového štábu Jihočeského kraje (neveřejná příloha), Vzor jednotného standardizovaného úvodního hlášení a Vzor jednotné standardizované žádosti o pomoc. (40)

1.7 Personální zabezpečení Krizového štábu Jihočeského kraje

Organizační struktura a personální zabezpečení Krizového štábu Jihočeského kraje je zobrazeno v příloze A na obrázku č. 16.

1.7.1 Bezpečnostní rada Jihočeského kraje

Bezpečnostní rada Jihočeského kraje je poradním orgánem hejtmana kraje a koordinuje a vyhodnocuje připravenost Jihočeského kraje na mimořádné události a krizové situace a projednává návrhy opatření k jejímu zajištění. Jednání bezpečnostní rady kraje se navíc účastní ředitel Krajské veterinární správy pro JČK, ředitel ČEZ, a. s. Jaderné elektrárny Temelín, vedoucí oddělení krizového řízení Krajského úřadu JČK a tiskový mluvčí Jihočeského kraje. Členové Bezpečnostní rady JČK jsou zároveň členy KŠ JČK. (41)

1.7.2 Stálá pracovní skupina Krizového štábu Jihočeského kraje

Stálá pracovní skupina KŠ JČK jedná nepřetržitě při řešení krizových situací nebo při koordinaci záchranných a likvidačních prací a připravuje podklady pro jednání KŠ. Pro svou činnost využívá jednu společnou místnost v budově Krajského úřadu Jihočeského kraje. Pouze pracovník obsluhující tzv. „zelenou linku“ je dislokován ve vedlejší místnosti.

SPS KŠ JČK zejména:

- a) analyzuje vývoj MU nebo krizové situace a dokumentuje postup řešení,*
- b) podává návrhy na způsob řešení, postup při ochraně obyvatelstva a na vyhlášení, změnu nebo odvolání krizového stavu,*
- c) soustřeďuje informace o stavu sil a prostředků, vede celkový přehled jejich nasazení a rozpracovává návrhy jejich využití,*
- d) organizuje spojení a komunikaci s krizovými štáby určených obcí, krajů, Ústředním krizovým štábem a krizovými štáby ústředních správních úřadů, složkami IZS a dle potřeby s dalšími orgány a organizacemi,*
- e) zabezpečuje informování veřejnosti o přijatých opatřeních a postupu řešení mimořádné události nebo krizové situace,*
- f) připravuje technickou a informační podporu nasazeným silám a prostředkům, zabezpečuje evidenci finančních výdajů a nákladů na opatření při MU nebo krizové situaci,*

- g) *organizuje ochranu obyvatel postiženého území včetně zajištění zásobování a humanitární pomoci,*
- h) *zabezpečuje ukládání a využívání pracovní povinnosti, pracovní výpomoci a povinnosti poskytovat věcné prostředky. (40, s. 2)*

Vedoucí stálé pracovní skupiny

Vedoucí SPS KŠ JčK dle (40) organizuje činnost SPS a odpovídá za ni. Ve spolupráci s tajemníkem KŠ zajišťuje zejména:

- a) *organizaci práce a výkon služby v SPS (rozpis služeb členů, rozmístění pracovišť, vybavení pracovišť potřebnou technikou a materiálem, řídí obslužný a technický personál),*
- b) *komunikaci se styčnými osobami spolupracujících orgánů a KŠ,*
- c) *další úkoly dle rozhodnutí vedoucího KŠ JčK a pokynů tajemníka KŠ JčK.*

Vedoucí odborných skupin a komisí stálé pracovní skupiny

Vedoucí odborných skupin a komisí řídí činnost dané skupiny či komise a odpovídají za splnění zadaných úkolů v jejich působnosti a plní úkoly podle rozhodnutí vedoucího KŠ JčK nebo pokynů tajemníka KŠ JčK. (40)

Zástupci složek IZS, odborníci a specialisté

Zástupci složek IZS, odborníci a specialisté zajišťují součinnost mezi KŠ JčK a složkou IZS nebo organizací, kterou v SPS KŠ JčK zastupují, zabezpečují zpracování odborných podkladů a stanovisek, zabezpečují plnění úkolů ve své působnosti, které vyplynuly ze společné schůze KŠ JčK a plní další úkoly na základě rozhodnutí vedoucího KŠ JčK nebo pokynů tajemníka KŠ JčK. (40)

Operační skupina

Operační skupina má za úkol operativně řešit nastalé problémy a vypracovává pravidelná a mimořádná hlášení, která jsou odesílána adresátům prostřednictvím skupiny pro komunikaci.

Skupina pro komunikaci

Skupina pro komunikaci je zodpovědná za příjem a odesílání informací z SPS KŠ JČK. Veškeré písemnosti (např. pravidelná a mimořádná hlášení nebo požadavky a informace od ostatních krizových štábů) musí projít přes tuto skupinu, aby mohly být řádně zaevidovány. Za tímto účelem je zřízena sdílená e-mailová schránka, do které mají právo zápisu (označení zprávy jako přečtené, přidání příznaku, barvy apod.) pouze členové skupiny pro komunikaci.

Sekretariát

Sekretariát má za úkol zajišťovat administrativní chod SPS KŠ JČK. Poskytuje také písáčky ostatním skupinám na zpracování dlouhého textu.

Tisková skupina

Zástupce tiskové skupiny přijímá informace a požadavky na „Zelené lince“ (bezplatná telefonní linka Krajského úřadu JČK pro případy krizových situací) a tazatelům předává relevantní informace. V případě, že je potřeba informaci vyhledat, vznese dotaz na ostatní skupiny SPS.

Pro zachování klidného pracovního prostředí pro ostatní členy má vyhrazenou vlastní místnost.

Odbory Krajského úřadu Jihočeského kraje

Odbory Krajského úřadu JčK zajišťují specifické činnosti, které nemá žádná jiná skupina v popisu činnosti.

Ad hoc zřízené skupiny

Vedoucí SPS má možnost zřídit dočasné skupiny pro efektivní řešení nastalých situací a problémů.

Speciální odborné skupiny a komise

Do SPS mohou být přidruženy speciální odborné skupiny a komise, např. povodňová nebo Krajská epidemiologická komise Jihočeského kraje.

1.8 Technické zabezpečení Krizového štábu Jihočeského kraje

Logistické zabezpečení KŠ JčK je definováno v části B-8 (Plán materiálně technického zabezpečení KŠ JčK) Krizového plánu Jihočeského kraje. Tento plán specifikuje potřeby zdrojů a materiálu pro zabezpečení činnosti KŠ JčK a pro řešení krizových situací.

1.8.1 Spolupráce s operačním a informačním střediskem Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje

Spolupráce s OPIS HZS JčK, tj. OPIS IZS, je zajištěna nepřetržitě vedenou videokonferencí. Pro minimalizaci rušení obou stran je mimo dobu komunikace ztlumen zvuk videokonference. Vedle audiovizuálního spojení je s OPIS HZS JčK udržováno spojení prostřednictvím elektronické pošty, telefonu a případně faxu.

Za spojení SPS KŠ JčK a OPIS HZS JčK odpovídá zástupce HZS JčK – vedoucí skupiny pro komunikaci nebo jeho zástupce.

Budova Krajského úřadu Jihočeského kraje je datově propojena s budovou Krajského ředitelství Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje. Po tomto spoji jsou přenášena všechna data mezi SPS KŠ JčK, KŠ JčK a OPIS HZS JčK.

Dle usnesení Bezpečnostní rady Jihočeského kraje ze dne 1. února 2012 č. 10/1/2012 jsou nahrazeny dosavadní statické plány spojení v krizovém a havarijních plánech dynamickou verzí, již jsem autorem, spravovanou HZS JčK. (42) Jedná se o intranetový server poskytující definované výstupy z databáze Informačního systému Výjezd HZS JčK. Veškerý datový provoz na tomto serveru je zabezpečen šifrovaným spojením. Server Kontakty pro Krajský úřad Jihočeského kraje je užíván již přibližně dva roky – nejprve v testovacím provozu, nyní již v plném provozu.

Hlavní výhodou tohoto propojení je okamžité promítnutí změn provedených v databázi HZS JčK v informačním systému Výjezd používaném na OPIS HZS JčK i v elektronických výstupech tohoto systému. Titulní strana serveru Kontakty pro Krajský úřad Jihočeského kraje je zobrazena na obrázku č. 3.

The screenshot shows the login page for the 'Kontakty pro Krajský úřad Jihočeského kraje' system. At the top left is the coat of arms of the South Bohemian Region. To its right, the date and day are displayed: 'Dnes je pondělí 9. dubna 2012, svátek má Dušan, zítra Darja. Slouží směna A. [KALENDÁŘ](#)'. The main title is 'Kontakty pro Krajský úřad Jihočeského kraje'. On the right is the logo of the Fire and Rescue Service of the South Bohemian Region. Below the title, there is a navigation menu with links: 'Úvod', 'KONTAKTY', 'ADMINISTRACE', 'KONTAKTŮ', and 'SPRÁVA UŽIVATELŮ'. The main heading is 'Vítejte v systému kontakty'. Below it, there is a section for user login: 'Uživatel test přihlášen. [ZDE se můžete odhlásit.](#)' and a section for user testing: 'Pod levým menu naleznete formulář pro přihlášení. Zkušební přihlášení můžete provést s uživatelským jménem test a heslem také test. Pokud si nejste jisti svým uživatelským jménem nebo heslem, nechte si ho zaslat [ZDE](#).' There is also a 'CERTIFIKÁT' section for the certification authority. At the bottom, there is a warning: 'Pokud budete varováni, že tento server je nedůvěryhodný, postupujte následovně. [NÁPOVĚDA PRO INTERNET EXPLORER](#) | [NÁPOVĚDA PRO MOZILLA FIREFOX](#)'. The footer contains the copyright information: '© 2010 - 2012 Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje. Design [Free CSS Templates](#)'.

Obrázek č. 3 - Titulní strana serveru Kontakty, zdroj: autor

1.8.2 Spolupráce s Operačním střediskem Policie ČR – Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje

S Operačním střediskem Policie ČR – Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje je zajištěno spojení prostřednictvím pravidelných hlášení zasílaných elektronickou poštou a prostřednictvím zástupce Policie ČR – Krajského ředitelství Jihočeského kraje.

1.8.3 Spolupráce se Zdravotnickým operačním střediskem zařízení zdravotnické záchranné služby v Jihočeském kraji

Spojení se Zdravotnickým operačním střediskem zařízení zdravotnické záchranné služby v Jihočeském kraji je zajištěno přes OPIS HZS JČK a telefonicky. Toto spojení však téměř není využíváno.

2 Cíl práce a hypotéza

2.1 Cíl práce

Navrhnout nový model činnosti Krizového štábu Jihočeského kraje a z toho plynoucí zefektivnění a optimalizaci jeho činnosti při řešení mimořádných událostí a krizových stavů v oblastech informačních technologií, organizační, technické i personální.

2.2 Hypotéza

Stávající procesy a činnosti v Krizovém štábu Jihočeského kraje je možné zefektivnit.

3 Metodika

3.1 Použité metody výzkumu

K dosažení výsledku bylo zapotřebí provést nejprve analýzu výchozího stavu a poté navrhnout jeho zlepšení pro dosažení cílového stavu. Metodou literární rešerše byly zjištěny právní požadavky a historický kontext krizových štábů, do kterého je štáb zasazen.

Na základě analýzy činností a používání informačních technologií v Krizovém štábu Jihočeského kraje byla určena problémová místa v činnosti tohoto štábu. Sběr informací probíhal při činnostech štábu při povodních na přelomu června a července roku 2009 a při cvičení „Zóna 2010“.

V těchto datech byly analyzovány úkony, které musí pracovníci provést, aby dokončili jednotlivé činnosti. Pro přiblížení časové tísně byly vytvořeny jednoduché statistiky intervalů mezi jednotlivými dokumenty při povodních v období 28. června – 9. července 2009 na území Jihočeského kraje a při cvičení „Zóna 2010“ ve dnech 22. – 23. září 2010. Nejprve byly v programu Microsoft™ Excel® 2007 spočítány časové rozestupy mezi jednotlivými událostmi (reprezentovanými záznamy v tzv. časovém snímku) a z nich poté byly spočítány aritmetický průměr, medián a směrodatná odchylka po jednotlivých dnech a poté za celé období dohromady. Pro cvičení „Zóna 2010“ byly počítány pouze údaje za denní dobu, neboť v noci cvičení neprobíhalo.

Statistika po jednotlivých dnech se musela vypořádat s problémem dlouhých nočních období bez událostí – byly brány v úvahu pouze intervaly mezi první a druhou, druhou a třetí, ..., předposlední a poslední událostí s daným datem. Celková statistika naproti tomu počítá hodnoty ze všech dostupných údajů, tzn. v celém období včetně dlouhých nočních pauz.

Optimalizace činností a procesů ve štábu byla prováděna s cílem minimalizovat oběh a počet vytištěných listů a minimalizovat potřebný počet pracovníků obsluhujících zařízení při zachování rezervy v jejich kapacitách (pro případ náhlého zvýšení objemu

práce). Při sestavování nového modelu metodou syntézy byl kladen důraz na provádění všech činností na výpočetní technice, aby bylo umožněno vyhledávání a snadný přístup k datům, nejen v místě dislokace stálé pracovní skupiny.

3.2 Charakteristika cílového souboru

Cílovým souborem byly činnosti členů stálé pracovní skupiny Krizového štábu Jihočeského kraje při řešení dvou událostí – jedné reálné a jedné cvičné. Vzorek je i při takto nízkém počtu událostí reprezentativní, neboť většina procesů probíhala v podobné časové tísní (cvičení v ještě větší) a bylo nutno provést všechny požadované úkoly nezávisle na tom, zdali se jednalo o cvičení, nebo o reálnou situaci.

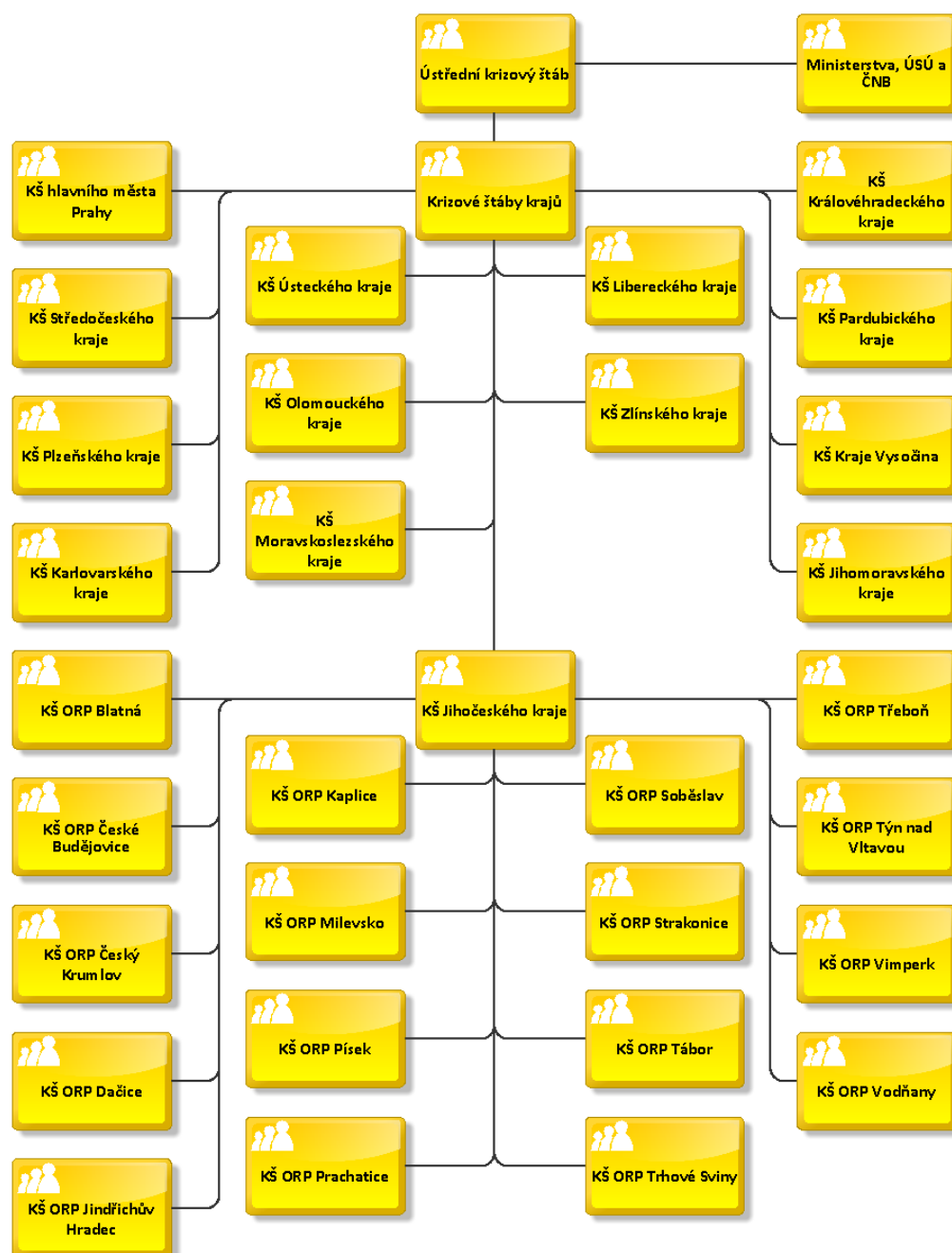
4 Výsledky

System krizového řízení v ČR je možno rozložit do čtyř úrovní – centrální, krajská, ORP a úroveň obcí. Na obrázku č. 4 je zobrazeno postavení Ústředního krizového štábu, ministerstev, ostatních ústředních správních úřadů a České národní banky.

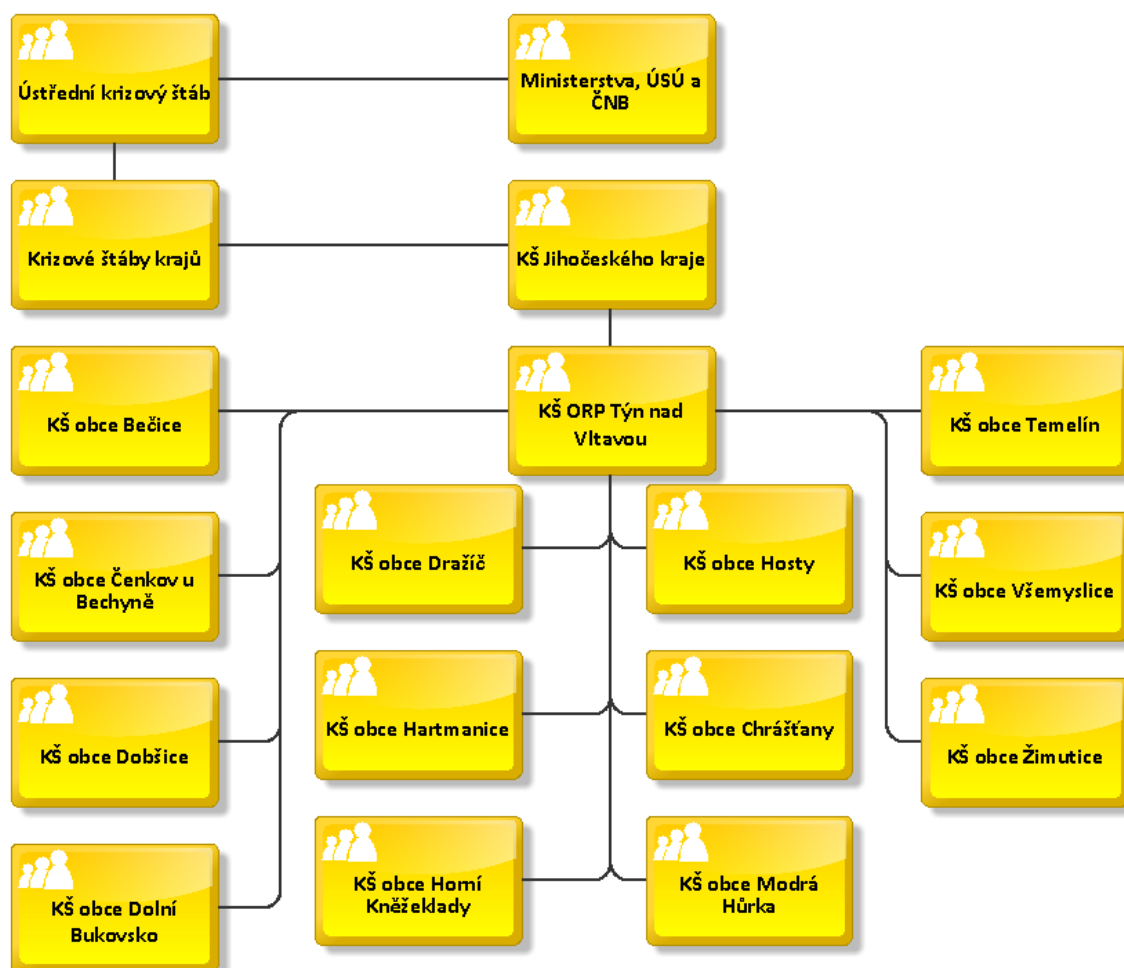
Obrázek č. 4 - Schéma krizového řízení v ČR, úroveň ÚKŠ, ministerstva, ostatních ÚSÚ a ČNB, zdroj: autor, dle platné legislativy

Další, krajskou, úroveň jsou jednotlivé krizové štáby krajů. Na obrázku č. 5 je rozkreslena struktura krizového řízení v ČR s rozpracovanou úrovní krajů a detailem na úrovni ORP v Jihočeském kraji.

Obrázek č. 5 - Schéma krizového řízení v ČR, úroveň kraje + ORP, zdroj: autor, dle platné legislativy

Čtvrtá úroveň je úroveň obecní. Tato poslední úroveň je nejbližší lidem, kterých se přímo dotýká mimořádná událost, a hodnotí situaci přímo na místě události. Zpracovává informace a tyto odesílá na vyšší stupeň KŠ. Na obrázku č. 6 je zobrazena obecní úroveň krizového řízení v ČR.

Obrázek č. 6 - Schéma krizového řízení v ČR, úroveň obcí, zdroj: autor, dle platné legislativy

Data pro tuto práci byla získána při řešení dvou událostí Krizovým štábem Jihočeského kraje – jednalo se o rozsáhlé povodně v období 28. června – 9. července 2009 a při cvičení „Zóna 2010“ konaném ve dnech 22. – 23. září 2010. Řešení obou událostí jsem byl přítomen v pozici člena skupiny pro komunikaci.

V mezidobí byla restrukturalizována SPS KŠ JčK – byl proveden přechod od rozdělení odborných skupin z tzv. STANO (spojení, týlové zabezpečení, analýza, nasazení

jednotek a ochrana obyvatelstva) uspořádání na stávající (operační skupina, skupina pro komunikaci, sekretariát, tisková skupina, odbory krajského úřadu a ad hoc zřízené skupiny). Na cvičení „Zóna 2010“ byla také v praxi vyzkoušena tato nová organizační struktura. I přesto, že se formálně změnila struktura, vstupní a výstupní bod pro dokumenty zůstal nezměněn (také z důvodu jeho zakotvení ve Směrnici MV (43)). Personální obsazení také nedoznalo výrazných změn, nebylo tedy nutné z hlediska práce v SPS KŠ JČK vyvíjet výrazné úsilí na svou adaptaci.

4.1.1 Minimalizace počtu dokumentů v listinné formě

Z osobních zkušeností mohu potvrdit, že rozsah a frekvence dokumentů, se kterými musí skupina pro komunikaci nakládat, byly v některých intervalech velice vysoké a působily jako stresové faktory na členy této skupiny.

Lidé jsou v dnešní době přesyceni informacemi a musí věnovat velké úsilí tomu, aby rozeznali relevantní informaci a správně ji užili. Při rozhodování v kritických okamžicích, které se vyznačuje nedostatkem relevantních informací a času, existují v zásadě dvě kategorie problémů: hádanky (otázky, které lze zodpovědět po doplnění chybějících informací) a záhady, které nelze principiálně s jistotou správně vyřešit. První typ problémů je celkem snadné vyřešit – postačí získat dostatek znalostí a na jejich základě vytvořit model problému a ten vyřešit. Druhý typ je ze své podstaty komplikovaný, neboť do něj vstupují náhodné děje, které nejsme schopni ovlivnit, ovšem na výsledek naší činnosti mají zásadní dopad. Takovýto typ rozhodování připomíná sázku do loterie. (44) V takovýchto případech je možno využít expertní systémy (viz kapitola 4.2.5).

4.1.2 Redukce počtu používaných informačních systémů

Počet informačních systémů z provenience SSHR přesahuje únosnou mez. Omluvitelný je systém Krizdata, který je vytvořen k používání za podmínek, kdy ostatní informační systémy (poskytované přes internet) nejsou funkční z důvodu výpadku konektivity. Pravidelná měsíční aktualizace, tzv. offline dat je v tomto případě nutnost.

Všechny ostatní systémy (zejména ve formě webových aplikací) by měly být sjednoceny do jednoho (který bude také profitovat z jednotných dat a centralizované správy) a přístupy k jeho částem podmíněny přidělenými uživatelskými právy.

Tento systém minimalizuje uživatelskou náročnost („Ve kterém systému mám toto udělat?“), což jistě přivítají všichni jeho uživatelé, zejména v době řešení krizových situací, kdy není času nazbyt. Výhodou systému je sjednocení uživatelských přístupů na portál, zjednodušení správy uživatelů a minimalizace počtu možných vedlejších vstupů do systému (čím více systémů, tím více možných rizikových míst). Tento systém by také mohl zefektivnit provoz informačních systémů svým přesunem na minimální dostatečný počet serverů.

System Kontakty pro Krajský úřad je přístupný výhradně na pracovištích HZS JČK a na vybraných pracovištích na Krajském úřadě Jihočeského kraje. Mimo své on-line formy (aktivní dotazy do „živé“ databáze) umožňuje také export dat do strukturovaných PDF souborů opatřených rejstříkem pro elektronické vyhledávání a obsahem pro vyhledávání v listinné formě.

4.2 Oblast informačních technologií

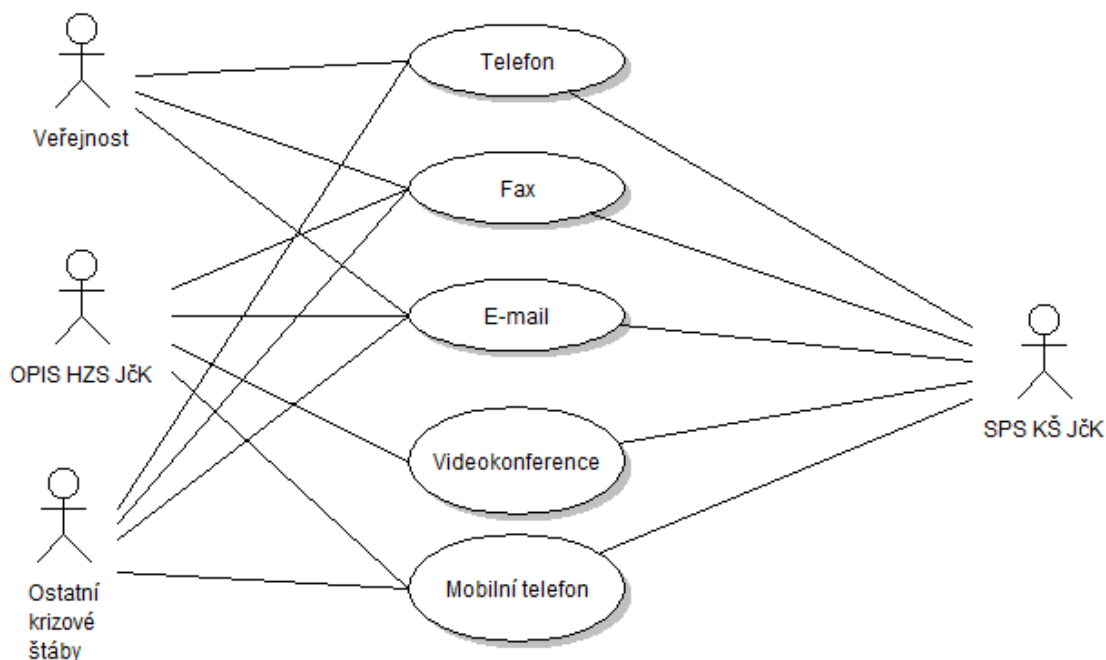
V oblasti informačních technologií byly nalezeny slabiny v příliš vysokém počtu dokumentů zpracovávaných v listinné formě a v příliš vysokých požadavcích na pozornost obslužného personálu.

4.2.1 Cesty informací směřujících do Krizového štábu Jihočeského kraje

Spojení Krizového štábu Jihočeského kraje s okolím zajišťuje stálá pracovní skupina. Na obrázku č. 7 jsou schematicky zachyceny cesty informací přicházejících do SPS KŠ JČK od různých externích aktérů.

Od veřejnosti přichází žádosti o informace, materiál nebo prostředky, nabídky pomoci či materiálů, dokonce i poděkování. Ostatní krizové štáby zasílají pravidelná nebo

mimořádná hlášení, ve kterých případně vyžadují řešení nějakého problému. Veškerá ostatní komunikace, s ostatními KŠ krajů nebo s ÚKŠ, prochází přes OPIS HZS JčK.

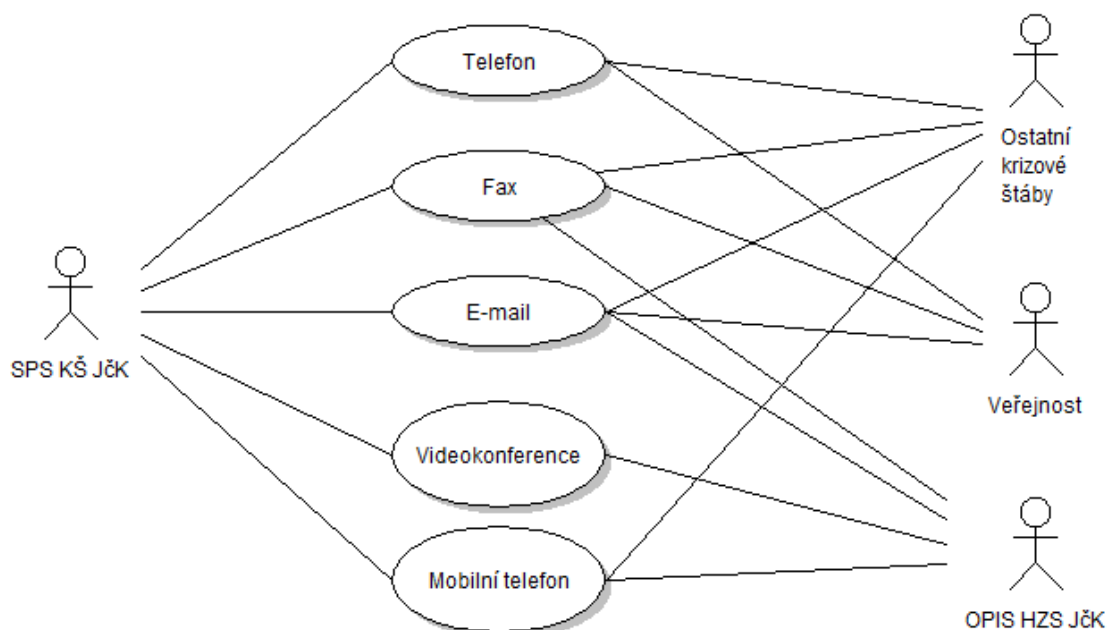

Obrázek č. 7 - Cesty informací do SPS KŠ JčK, zdroj: vlastní výzkum

4.2.2 Cesty informací směřujících z Krizového štábu Jihočeského kraje

Informace odcházející ze SPS KŠ JčK jsou vlastní hlášení, odpovědi na dotazy, požadavky na informace od jiných subjektů a požadavky plněné OPIS HZS JčK. Podrobnosti jsou zobrazeny na obrázku č. 8.

Pro operativní komunikaci s OPIS HZS JčK je používána videokonference, pro zprávy, které musí být prokazatelně doručeny, je použit e-mail s vyžádaným potvrzením o přečtení nebo telefonickým dotazem ověřené doručení, případně fax.

Obrázek č. 8 - Cesty odchozích informací ze SPS KŠ JčK, zdroj: vlastní výzkum

4.2.3 Cesty informací ve stálé pracovní skupině Krizového štábu Jihočeského kraje

Jednotlivé odborné skupiny SPS KŠ JčK mezi sebou často komunikují. Komunikace mezi nimi nemusí být evidována, ale veškerá komunikace, která přichází nebo odchází ze SPS KŠ JčK musí být vedena v jednacím deníku. Tento je pořizován ve dvou vyhotoveních – elektronicky, jako tzv. časový snímek, a v listinné formě (s kopií odeslaného nebo přijatého dokumentu). V případě, že dokument obsahuje zvláštní skutečnosti³, je veden ve speciálním jednacím deníku v listinné formě. Ve sledovaném období se nevyskytla žádná informace posouzená jako zvláštní skutečnost. V tabulce č. 1 je uvedeno rozložení časů v jednotlivých dnech v průběhu povodní v roce 2009. Hodnoty jsou počítány pouze z rozdílů časů událostí v rámci každého dne. Pokud byla v noci, např. dvanáctihodinová přestávka, jsou počítány pouze časy mezi předposlední a

³ Zvláštními skutečnostmi se rozumí údaje z oblasti krizového řízení, které by v případě zneužití mohly vést k znemožnění nebo omezení činnosti orgánu krizového řízení, ohrožení života a zdraví osob, majetku, životního prostředí nebo podnikatelského zájmu právnické osoby nebo fyzické osoby vykonávající podnikatelskou nebo jinou obdobnou činnost podle zvláštních právních předpisů, pokud tyto údaje nejsou utajovanými informacemi (§ 27 zákona č. 240/2000 Sb., v platném znění)

poslední událostí daný den a mezi první a druhou událostí den následující. Za toto období bylo zpracováno 386 událostí.

Tabulka č. 1 – Statistika intervalů mezi jednotlivými písemnostmi při povodních v roce 2009 (v minutách), zdroj: vlastní výzkum

Datum	Aritmetický průměr	Medián	Směrodatná odchylka
28.6.	23,08	15	28,83
29.6.	15,70	8	15,72
30.6.	22,60	10	29,37
1.7.	28,66	15	32,26
2.7.	20,12	17	17,78
3.7.	26,85	18	28,33
4.7.	33,00	18	39,84
5.7.	70,00	32	86,51
6.7.	48,31	28	53,77
7.7.	28,18	17	27,63
8.7.	31,65	18	31,01
9.7.	35,81	24	42,58

Tabulka č. 2 zobrazuje jednotlivé statistiky na celém souboru dat. Průměr je spočítán jako $\bar{t} = \frac{\sum_{i=1}^{n-1} (t_{n+1} - t_n)}{n-1}$, kde t_n je čas přijetí nebo odeslání n -tého dokumentu, n je počet všech záznamů z časového snímku. V tomto průměru jsou započítány i dlouhé intervaly v noci.

Tabulka č. 2 – Statistika intervalů mezi jednotlivými písemnostmi za celé období 28. června – 9. července 2009 (v minutách), zdroj: autor

Průměr	52,55
Medián	16
Směrodatná odchylka	149,57

Tabulka č. 3 zobrazuje průměrné a nejčastější rozestupy (v minutách) mezi jednotlivými dokumenty při cvičení „Zóna 2010“. Z uvedeného je patrné, že cvičení bylo výrazně dynamičtější oproti řešení povodní v roce 2009 a kladlo na členy skupiny pro

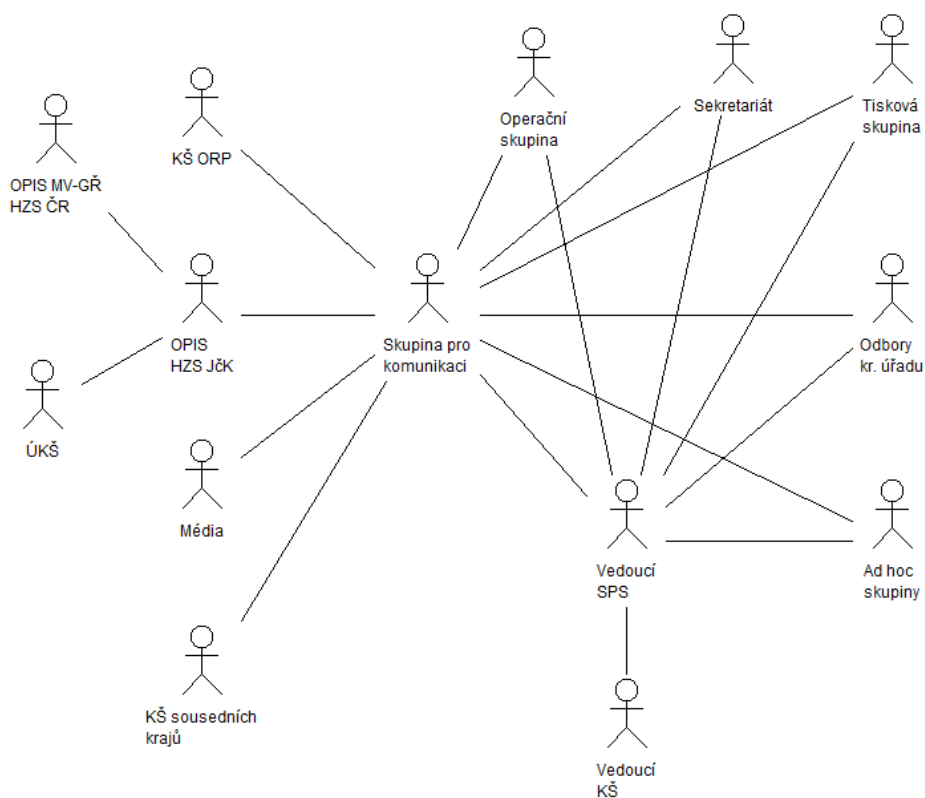
komunikaci vyšší nároky. První den cvičení zpracovala skupina 89 dokumentů, druhý den 39. Při takovém objemu dokumentů není reálné zkontrolovat jejich obsah.

Tabulka č. 3 - Statistika intervalů mezi jednotlivými písemnostmi při cvičení „Zóna 2010“ (v minutách), zdroj: vlastní výzkum

Datum	Aritmetický průměr	Medián	Směrodatná odchylka
22.9.	9,08	5	10,79
23.9.	12,16	6	13,72

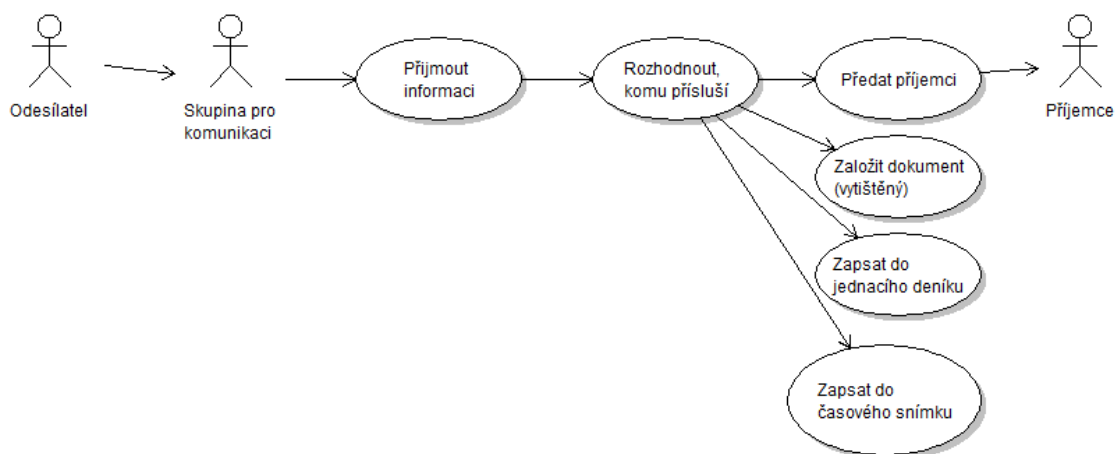
Z tabulek č. 1 – 3 je patrné, že frekvence zasílání dokumentů z a do SPS KŠ JČK byla značná, převážně v prvních hodinách. Cvičení „Zóna 2010“ poukázalo na fyzické limity pracovníků – nebyli schopni upřednostňovat zpracování některých dokumentů. Na obrázku č. 10 jsou zobrazeny činnosti, které bylo nutno první den cvičení stihnout průměrně za 9,08 minuty (medián je však 5 minut), přičemž ne vždy se jednalo o jednostránkový standardizovaný dokument.

Hlavní cesty komunikace SPS KŠ JČK jsou zobrazeny na obrázku č. 9. Z tohoto obrázku je patrné, že nejvytíženějšími body, z hlediska komunikace, jsou skupina pro komunikaci a vedoucí SPS.

Obrázek č. 9 - Schéma hlavních cest komunikace SPS KŠ JČK, zdroj: vlastní výzkum

Obrázek č. 10 zachycuje činnosti, které je nutno provést s příchozí zprávou. S odchozí zprávou se postupuje analogicky.

Obrázek č. 10 - schéma činností s příchozí zprávou, zdroj: vlastní výzkum

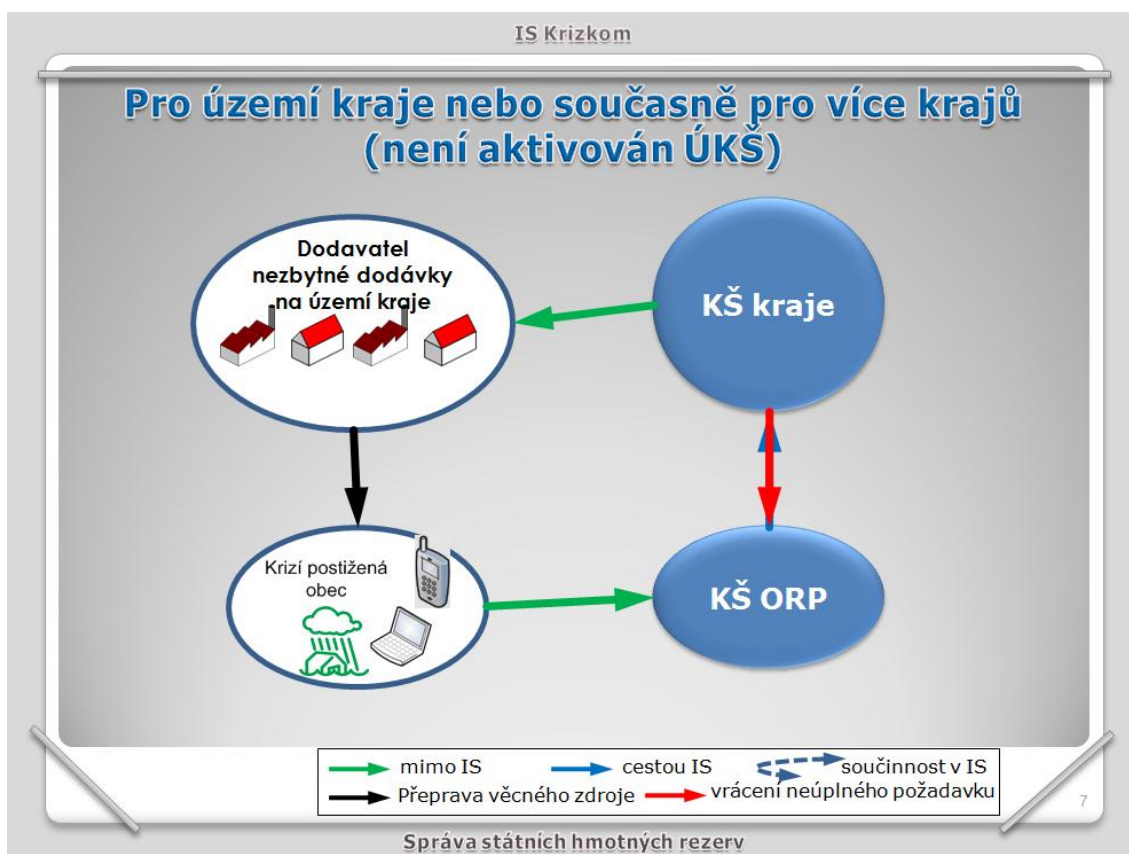
Všechny vyobrazené činnosti provádí skupina pro komunikaci s každou příchozí či odchozí zprávou.

4.2.4 Informační zdroje pro podporu činnosti Krizového štábu Jihočeského kraje

KŠ JčK využívá pro své rozhodování různé informační zdroje a systémy. Tyto zdroje a systémy jsou využívány pro vyhledávání informací o materiálech, strojích, ale i kontaktech na zájmové subjekty a jednotlivce.

Informační systém Krizkom

IS Krizkom je webová aplikace vytvořená Správou státních hmotných rezerv pro prohlížení informací o věcných zdrojích a za krizových stavů také pro oběh požadavků na věcné zdroje, které si nedokáže KŠ na svém stupni vyřešit. IS Krizkom využívá data vložená do systémů KIS KD a IS ARGIS. (45) Schéma oběhu požadavků v IS Krizkom v situacích, kdy není aktivován ÚKŠ, je zobrazeno na obrázku č. 11.

Obrázek č. 11 - Schéma oběhu požadavků v IS Krizkom v situacích, kdy není aktivován ÚKŠ, zdroj: SSHR

KISKAN SSHR

Informační systém KISKAN SSHR je další podpůrný systém z dílny SSHR. Na webu SSHR (46) je prezentován jako *hlavní nástroj informační podpory hospodářských opatření pro krizové stavy v oblasti tvorby státních hmotných rezerv a jejich použití*. Tento systém mj. slouží jako další zdroj dat pro IS Krizkom. Jedná se o samostatnou (tzv. standalone) aplikaci.

IS ARGIS

IS ARGIS je další webová aplikace z produkce SSHR prezentovaná na svých webových stránkách (47) jako informační systém plánování civilních zdrojů a *hlavní nástroj informační podpory hospodářských opatření pro krizové stavy v oblasti tvorby státních hmotných rezerv a jejich použití*. Slouží pro práci s daty podle územní nebo rezortní příslušnosti a pro podporu zpracování tabulkových přehledů Plánu nezbytných dodávek (součást krizového plánu kraje).

Krizdata

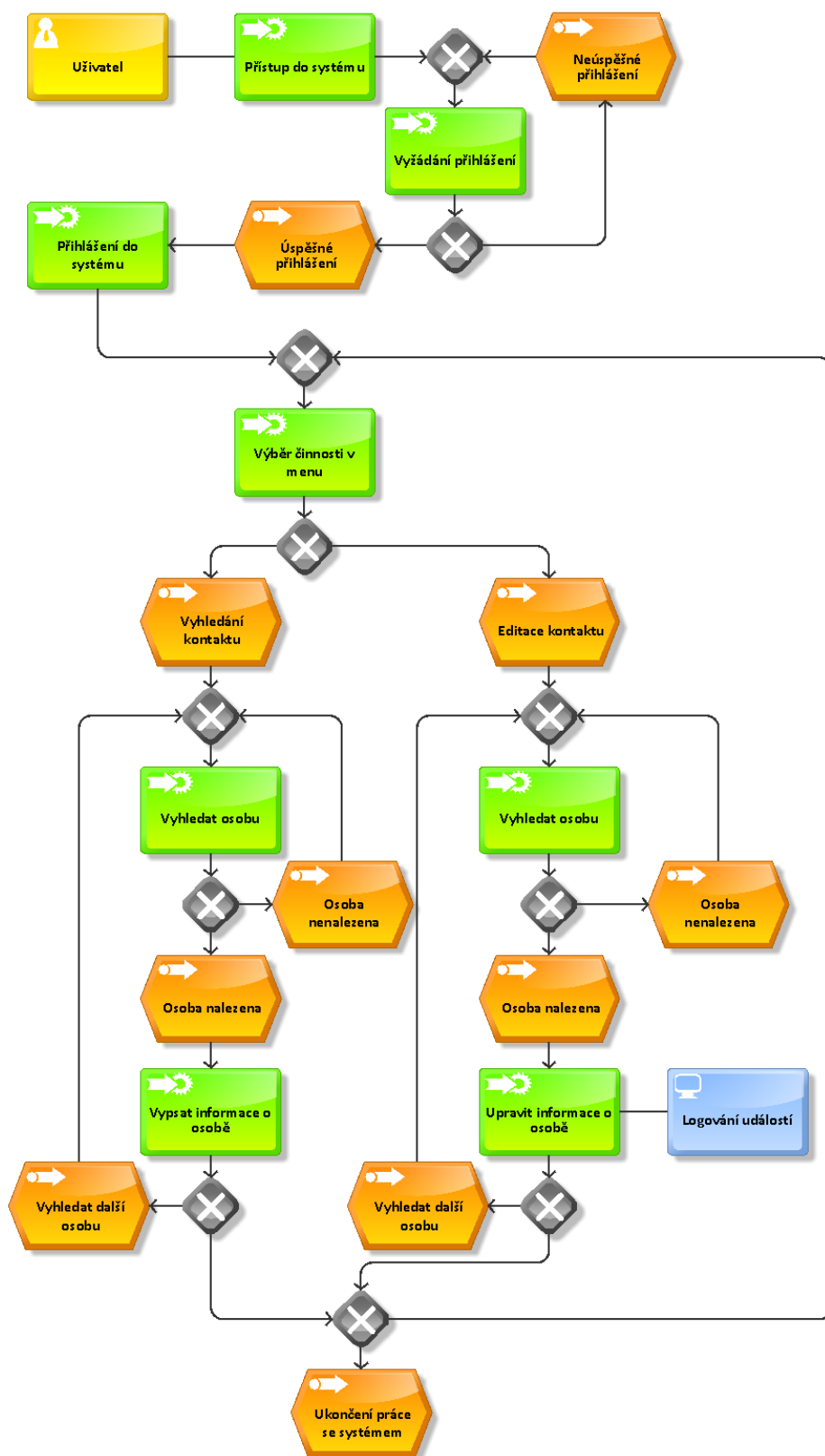
Aplikace Krizdata (známá též jako „HADES“) je informační systém SSHR pro podporu plánování hospodářských opatření pro krizové stavy a k zajišťování věcných zdrojů za krizové situace. Je záměrně vytvořena jako samostatná aplikace, která není závislá na infrastruktuře – nevyžaduje připojení k internetu (pouze pro periodické aktualizace) ani k lokální síti, tzv. off-line systém IS ARGIS. (48)

Kontakty pro Krajský úřad

Kontakty pro Krajský úřad je webová aplikace (tzn. dynamická webová stránka), která umožňuje sdílet informace o kontaktech na osoby a subjekty mezi OPIS HZS JČK a Krajským úřadem Jihočeského kraje, v jehož budově zasedá KŠ JČK. Export dat z tohoto systému je přiložen ke Krizovému plánu Jihočeského kraje v neveřejné části Plán spojení.

Tento systém slouží (na straně HZS JČK) k vytváření jednotně vypadajících plánů spojení a udržování aktuální, pouze jedné, databáze (na rozdíl od mnoha různých vzájemně nepochybných tabulek a seznamů). Na straně Krizového štábu umožňuje vyhledávání ve strukturovaných datech, která jsou průběžně aktualizována. Na rozdíl od exportů dat, které jsou aktuální k určitému okamžiku, data v tomto systému jsou aktuální téměř nepřetržitě. Hlavní výhodou tohoto systému je jednotnost všech dat a bezproblémová aktualizace údajů, která se v seznamech projevuje okamžitě.

Schéma používání tohoto systému je zobrazeno na obrázku č. 12.

Obrázek č. 12 - Schéma používání systému Kontakty, zdroj: autor

Na obrázku č. 13 je zobrazen příklad výstupu ze systému Kontakty. Kontaktní údaje na osoby byly vymazány, původní data samozřejmě obsahují všechny hodnoty.

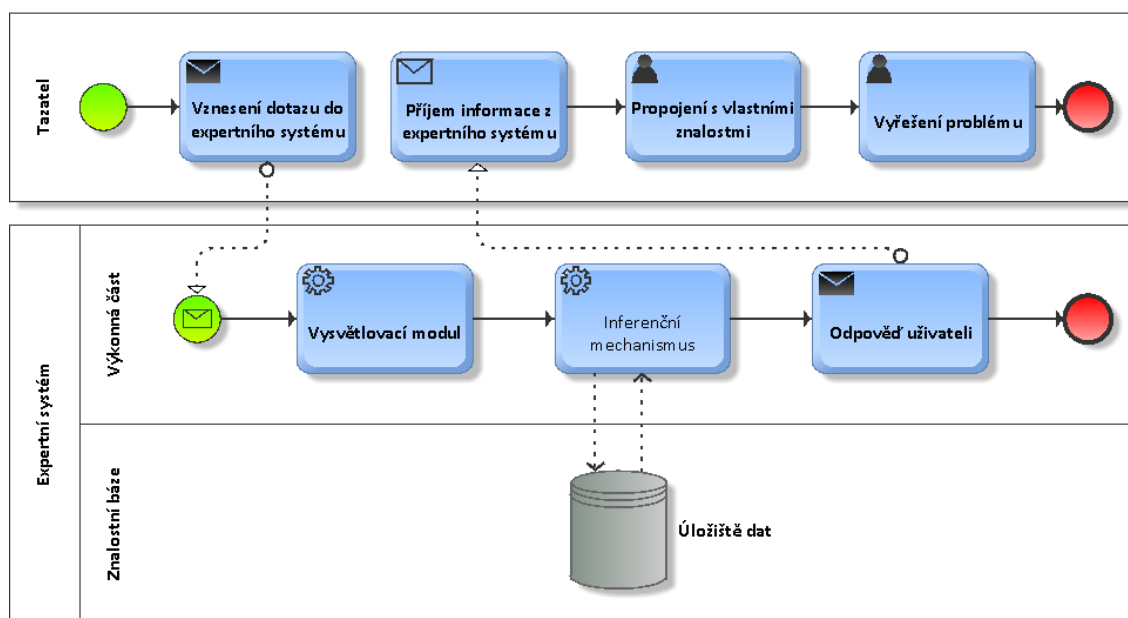
Ministerstvo financí

Skupina: Ministerstvo financí						
Název organizace:		Adresa:		E-mail:	Telefon:	
MINISTERSTVO FINANCÍ		Praha 1, LETENSKÁ 15				
Jméno	Funkce	Spojení / poznámka			E-mail	Adresa bydliště
Ing.		257532	(Pracovní státní linka) - ředitel odboru bezpečnosti a KR			
		257535	(Fax - pracovní státní)			@mfcz.cz
		725	(Služební GSM telefon)			
Ing.		257532	(Pracovní státní linka) - vedoucí odd. KR			@mfcz.cz
		725	(Služební GSM telefon)			

Obrázek č. 13 - Příklad výstupu ze systému Kontakty, zdroj: autor

4.2.5 Možnost uplatnění expertních systémů

Expertní systémy mohou být použity při řešení složitých situací k nahrazení drahého experta sofistikovanými algoritmy spolupracujícími s rozsáhlou bází dat. Expert nejprve pomocí rozhraní expertního systému předá své vědomosti a znalosti expertnímu systému, který je uloží do znalostní báze (knowledge base). Poté již je schopen odvozovat informace na základě těchto znalostí. Schéma činnosti expertního systému je zobrazeno na obrázku č. 14.

Obrázek č. 14 - Schéma činnosti expertního systému, zdroj: autor

4.2.6 Návrh zlepšení

Analýzy činností prokázaly, že je zpracováno velké množství informací v listinné formě. Obhájci tohoto postupu tvrdí, že archivování pouze elektronických verzí dokumentů (včetně naskenovaných příchozích dokumentů) je rizikové z hlediska selhání záznamových médií.

Optimální řešení nemůže preferovat jeden výhradní způsob, ale musí nalézt jejich vyvážený poměr. Pro klíčové dokumenty (veškerá komunikace hejtmána a její potvrzení příjemci a mimořádná hlášení) by měly existovat obě verze (elektronická i listinná), pro dokumenty nižší důležitosti (nabídky a žádosti o materiální výpomoc, pravidelná hlášení, dotazy a odpovědi na ně) postačí archivovat pouze v elektronické verzi, na dvou rozdílných úložištích – např. lokální a síťový disk). Zabezpečení elektronických dat je věnována podkapitola 4.4.3.

Příliš vysoký počet různých informačních systémů, které jsou vytvořeny pro použití v podobných podmínkách pro téměř identické účely je nepříjemný pro jejich uživatele. Snížením počtu těchto systémů budou sníženy požadavky na uživatele (nebude nucen se učit pracovat ve více různých, přesto shodných systémech) a na jejich administraci – centrální správa uživatelů je jednodušší než správa několika izolovaných systémů.

4.2.7 Přínosy řešení

Tímto opatřením dojde k úspoře na kancelářském materiálu a k úspoře činností členů skupiny pro komunikaci, kteří se budou moci věnovat obsahu zpráv, které preposílají. Bude tak zabráněno zpoždění komunikace, tak jako k tomu došlo při cvičení „Zóna 2010“, které po cvičení komentoval hejtmán Jihočeského kraje Mgr. Jiří Zimola: *„O překlasifikování mimořádné události na elektrárně Temelín z druhého na třetí stupeň jsem se dozvěděl s třicetiminutovým zpožděním. Stejně tak hasiči můj pokyn k evakuaci převzali o čtyřicet minut později.“* (49) Druhé „překvapení“ vzniklé při tomto cvičení v důsledku nedostatku času na přečtení všech příchozích informací bylo vyhlášení (neplánované) evakuace obce Týn nad Vltavou.

Ze snížení počtu používaných informačních systémů s podobnou funkčností budou profitovat všichni účastníci – uživatelé těchto systémů i systémoví administrátoři.

4.3 Oblast organizační

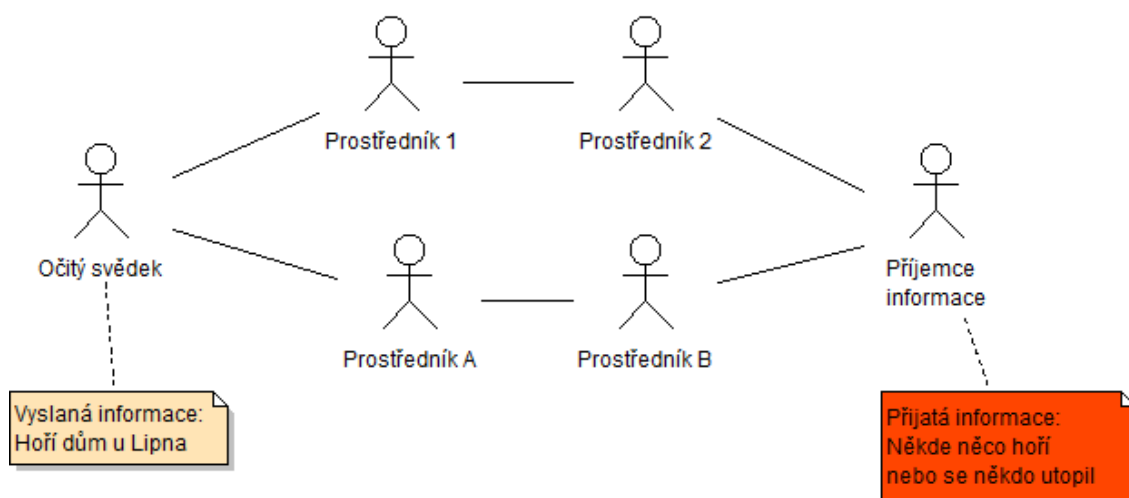
V organizační oblasti byly nalezeny slabiny v občasném příliš vysokém počtu prostředníků při předávání informací a vysoká míra šumu ve společné místnosti SPS KŠ JčK. Pracovník obsluhující tzv. „zelenou linku“ byl přesunut ze společné místnosti do oddělených prostor, čímž se výrazně snížila míra hluku v místnosti, stále je ale místnost v některých okamžicích velice hlučná.

4.3.1 Ztráta informace přenosem

Při přenosu informace dochází k její degradaci vlivem šumů. Jejich velikost je závislá na typu přenosu (analogový, nebo digitální) a na přenosovém kanálu (jeho spolehlivosti a propustnosti).

Při přenosu digitální informace po zcela digitálním kanálu (tzn. všechny jeho přenosové kanály používají výhradně digitální způsob přenosu), je minimalizován počet chyb vzniklých přenosem informace, ovšem za předpokladu dostatečných kapacit přenosových linek. V opačném případě se informace ztrácí (ale oproti analogovému přenosu tuto ztrátu je většinou možno zjistit) nebo degraduje (výpadky signálu – např. „kostičkování“ satelitu při dešti, nesrozumitelný hovor v mobilním telefonu při špatném pokrytí signálem apod.).

V případě, že mezičlánkem přenosu je člověk, mimo šum se informace degraduje též nesprávnou interpretací – způsobenou subjektivním vnímáním lidí. Dva různí lidé nebudou interpretovat tutéž událost shodně. Každý se zaměří na určitá fakta, která vyzdvihne, zatímco jiná potlačí či zcela vypustí. Schematické zobrazení chyb a šumů při přenosu informace přes prostředníky je zobrazeno na obrázku č. 15.

Obrázek č. 15 - Chyby v přenosu informací, zdroj: vlastní výzkum

4.3.2 Návrh řešení

Řešením tohoto problému je snížení šumu v komunikaci zkrácením tras přenosu informací, tj. snížení počtu mezičlánků, ideální je komunikace přímo s původcem informace. V tomto směru je možno uplatnit osobní komunikaci, využít mobilní telefon, multimediální zprávy, videohovor či podobné technologie. Dalším řešením je využívání výhradně elektronických materiálů, kde je nutné vyřešit problémy s převodem do digitální formy, jejich archivací a zabezpečení přístupu k nim. Více o tomto tématu je uvedeno v kapitole 4.4.3.

Vhodným rozmístěním každé odborné skupiny do oddělených prostor (k tomu je možné využít kanceláří, jednacích místností apod.) je možno docílit zklidnění pracovního prostředí. Jednotlivé skupiny od sebe ale nesmí být příliš vzdálené, aby bylo možno uspořádat operativní porady.

4.3.3 Přínosy řešení

Při dodržení navržených postupů se sníží míra šumu v přijatých informacích a tím selepší informovanost rozhodujících jedinců. Dále se zpříjemní pracovní podmínky,

neboť nejsou nuceni informace dohledávat z jiných zdrojů a mohou se plně soustředit na svou činnost.

4.4 Oblast technická

Největším problémem v technické oblasti je výpadek technologií způsobený nesprávnou funkcí technických zařízení, na kterých jsou provozovány. Dalším problémem může být nedostatečné vybavení členů štábu výpočetní technikou.

4.4.1 Výpadky informačních technologií

Výpadky informačních technologií jsou způsobeny výpadkem jejich napájení, selháním hardwaru nebo softwaru, ztrátou připojení k datové síti nebo fyzickou kompromitací zařízení.

4.4.2 Vybavení SPS KŠ JČK technikou

V současnosti je pracovní místnost SPS KŠ JČK, po jejím uvedení do pohotovosti, vybavena kancelářským materiálem (čisté papíry, psací a kreslicí potřeby, sešívačka, rozešíváč, šanony apod.), telefonními přístroji, laserovou tiskárnou, multifunkčním zařízením s možností tisku i skenování dokumentů po síti, dataprojektorem, promítacím plátnem, Wi-Fi® routerem a videokonferencí připojenou na OPIS HZS JČK. Fax je dostupný v nedaleké kanceláři. Každá skupina je vybavena alespoň jedním počítačem s připojením do lokální sítě Krajského úřadu JČK a do internetu. K dispozici jsou tři nově instalované notebooky s přístupem k síťovým diskům, poštovnímu serveru a internetu. Vybraní členové odborných skupin používají své služební notebooky.

4.4.3 Návrh řešení

Prevence výpadků a zabezpečení dat

V případě návrhů systémů, na kterých se zpracovávají důležité dokumenty (což bezpochyby počítače a technologie užívané v krizovém řízení jsou) je potřeba dbát zásady, tzv. předběžné opatrnosti – Better be safe than sorry – Lépe být v bezpečí, než litovat. Při použití této metody jsou jako relevantní brána reálná nebezpečí a nejisté nebo neurčité faktory, které by mohly ohrozit sledovaný zájem.

V případě rozpadu infrastruktury (kterému je aktivně zabraňováno) je nutný přechod na práci s dokumenty v listinné formě. Veškeré kritické spoje (hraniční routery, páteřní switche a jiné síťové prvky nezbytné pro jejich funkčnost) musí mít zálohované (nepřerušitelné) napájení a měly by být minimálně zdvojeny. Činnost nepřerušitelného napájecího zdroje se předpokládá pouze na krátkou dobu bez dodávky elektrické energie. Při dlouhodobém výpadku elektrické energie je nutno tyto bateriové zdroje doplnit ještě dieselagregáty. Stejně jako datová síť by měla být zajištěna i telekomunikační síť – lokální telefonní ústředna a její rozvody po budově.

Neméně důležitá je i fyzická bezpečnost zařízení, neboť jak praví jedno přísloví: „Řetěz je tak silný, jak je silný jeho nejslabší článek.“ Pomyslným nejslabším článkem řetězce může být fyzická kompromitace síťových prvků, napájecích zdrojů a síťových spojů. Omezení přístupu osob a jejich evidence při vstupu do technologických místností by měla být samozřejmostí.

Nefunkčnost spoje nebo zařízení je lepší variantou, neboť o odposlechu a případné změně informací se dozvídáme velice těžko a většinou až v okamžicích, kdy bylo napácháno velké množství (většinou nevratných) chyb. Pokud zařízení nepracuje, víme to okamžitě a můžeme přijmout nápravné opatření.

Dalším důležitým aspektem bezpečnosti je stabilita hardwaru, který je využíván pro práci s daty. Klientské stanice jsou zpravidla bez větších obtíží nahraditelné, problém nastává se servery, pokud nejsou zálohována data, což je nejcennější aktivum

v informačních technologiích. Ztráta dat z krizového řízení je téměř nepředstavitelný problém, proto je klíčové mu předejít.

Automaticky lze zálohovat data na více disků najednou použitím technologie RAID (Redundant Array of Independent Discs, Nadbytečné pole nezávislých disků), při jehož použití se (na základě módu) data automaticky zapisují na více disků najednou. V případě selhání jednoho disku (v některých případech i více disků najednou) nehrozí ztráta dat. Tento způsob chrání data aktuální (není schopen ze své podstaty zabránit nechtěnému přepisu dat) proti ztrátě.

Další úroveň ochrany dat je jejich fyzické zálohování na externí média (většinou kazetové mechaniky či jiná média). Tento typ ochrání data před živelní pohromou nebo před nechtěným přepsáním souborů – data jsou nahrávána v intervalech a existuje více historických verzí původních dat.

Největší nebezpečí pro kompromitaci zařízení a informací hrozí zevnitř organizace. Ať už se jedná o chybu uživatele (nechtěné smazání dokumentu), administrátora (přiřazení neodpovídajících práv uživateli, odpojení serveru, nesprávná konfigurace sítě apod.), nebo o cílený útok (pomsta propuštěného zaměstnance, sabotáž uživatele nebo administrátora, vyhledávání citlivých informací aj.). Z těchto důvodů je nutné důsledně dodržovat nastavenou bezpečnostní politiku. Její součástí by měla být průkazná evidence osob, které sledované prostory navštívily (elektronické zámky, kamerový systém, ostraha apod.).

Proti zneužití informací z elektronických médií je účelné provést několik opatření: zajistit jejich dosažitelnost pouze v případě potřeby a aplikovat minimální práva (tj. taková, která jsou nejnižší možná, aby umožňovala výkon potřebné činnosti). Tato opatření je možno rozpracovat v bezpečnostní politice subjektu. Aplikace minimálních práv se ovšem většinou neobejde bez krátkodobé nedosažitelnosti dat, a to do doby, než administrátoři nastaví správnou úroveň oprávnění.

Používání elektronických verzí dokumentů s sebou přináší důraz na jejich zabezpečení (proti ztrátě nebo neautorizovanému použití). Z tohoto důvodu je nutné vypracovat

pokyny pro uživatele, které by byly součástí např. prezenční listiny, aby měl každý možnost se s nimi seznámit a stvrdit jejich přijetí svým podpisem.

Vybavení technikou

Stávající vybavení technikou je vyhovující – SPS disponuje dostatečným počtem techniky pro svou činnost. Je důležité obměňovat hardware a software, aby nebyly využívány počítače za hranicí své morální životnosti.

4.4.4 Přínosy řešení

Vytvoření bezpečnostní politiky a její dodržování je provázeno minimálními náklady, ale úroveň zabezpečení dat se podstatně zvýší.

Realizace návrhů na zajištění provozuschopnosti informačních technologií je finančně náročná, na druhou stranu zvyšuje bezpečnost používaných dat na dostatečnou úroveň. Jelikož není možno vyčíslit hodnotu případných ztracených dat z průběhu řešení mimořádné události, je toto řešení nezbytné pro správnou činnost KŠ JČK. Pro snížení finanční náročnosti je možno postupovat v tomto pořadí – použití nepřerušitelných zdrojů napájení (alespoň bateriových pro překlenutí doby potřebné ke korektnímu vypnutí systému), pravidelné zálohování na externí médium, použití redundantních polí disků, použití násobných propojení a síťových technologií a použití generátoru elektrického proudu. Nutné minimum je však použití základních nepřerušitelných zdrojů napájení pro servery a pravidelné zálohování na externí média.

4.5 Oblast personální

Činnost KŠ JČK musí být zabezpečena nepřetržitě po celou dobu trvání mimořádné události. Z tohoto důvodu SPS pracuje ve směnném režimu. Každý člen musí mít svého zástupce. Každá z odborných skupin musí mít dostatečný počet členů pro zvládnání své činnosti i v případech náhlých zvýšení objemu potřebné činnosti. Důležitá je možnost operativně měnit počet členů jednotlivých skupin.

Každý člen musí být odborník na svou činnost, proto je nutností absolvovat odbornou přípravu při zařazení do štábu a tuto pravidelně obnovovat. Z důvodu stále se zvyšujících nároků na pracovníky je ve směrnici (43) zmíněna potřeba odborné přípravy členů KŠ nejméně jedenkrát za 12 kalendářních měsíců, pokud se v této době nekonalo cvičení složek IZS nebo orgánů krizového řízení nebo řešení reálné MU.

Osoba komunikující na „zelené lince“ s veřejností musí být klidná, empatická a umět správně komunikovat.

4.5.1 Pravidla komunikace rizika

Zástupci médií obvykle od svých zdrojů požadují informace včasné, přesné, pravdivé, podložené důkazy, pravidelně aktualizované, krátké, stručné, zhuštěné. Informace musí být zajímavé, aby přitáhly čtenáře či diváka (originální informace, vizuální informace, lidský zájem, komentář nebo vysvětlení od nejvyšší možné autority v organizaci), musí budovat, udržovat nebo obnovovat důvěru, podporovat informované rozhodování a musí respektovat uzávěrku vydání.

Na straně médií mnohdy nenalezneme odborníky na všechna témata, ale jedná se o experty v získávání, interpretaci a šíření informací. O MU obvykle pojednává dostupný žurnalista, kterému je událost přidělena. Většinou mezi redaktory neexistují specialisté na MU s praktickou zkušeností a specifickou znalostí problematiky. (50)

Konkurenční boj mezi různými mediálními agenturami nebo jednotlivými žurnalisty je velice silný, proto často vyhrává ten, kdo přinese jako první informace nebo příběh, které ještě konkurence nemá. Toto mnohdy vede k publikování senzací, neověřených zpráv a nepřesností. Proto by měli být zástupci krizového řízení nestranní a s žurnalisty si raději předem ujasnit „pravidla hry.“

Teorie vnímání rizika hovoří o tom, že vnímání rizika ovlivňuje řada faktorů, které mají přímý vztah ke krizové komunikaci. Více viz tabulka č. 4.

Tabulka č. 4 - Faktory ovlivňující vnímání rizika, zdroj: překlad autor dle (51)

Faktory ovlivňující vnímání rizika	
Dobrovolnost	Nedobrovolně podstoupené riziko (např. únik radiace, výbuch bomby apod.) je vnímáno intenzivněji než dobrovolně podstoupené.
Kontrola nad událostí	Aktivity, které jsou pod kontrolou někoho jiného, jsou vnímány intenzivněji než aktivity pod vlastní kontrolou.
Běžná situace	Běžná situace je vnímána méně intenzivně než sporadické situace (např. onemocnění tropickou nemocí)
Spravedlivost	Činy, vnímané jako nespravedlivé, jsou vnímány intenzivněji než činy spravedlivé.
Patrné výhody	Rizika, která mají nejasné nebo sporné výhody, jsou vnímána intenzivněji než rizika s jasnými výhodami (např. řízení automobilu).
Potenciál katastrofy	Rizika z aktivit, které přinášejí vícenásobná úmrtí nebo zranění (např. exploze chemického závodu) jsou vnímána intenzivněji než rizika, která přináší náhodná jednotlivá úmrtí.
Chápání rizika	Špatně pochopitelná rizika (např. dlouhodobé vystavení působení nízké dávky chemické látky) jsou vnímána silněji než snadno pochopitelná rizika (např. úraz na přechodu silnice)
Nejistota	Neznámá nebo relativně nejistá rizika (např. genetické modifikace) jsou vnímána silněji než rizika známá.
Dopad na děti	Rizika s dopadem na děti jsou vnímána více než rizika zahrnující celou populaci.
Známa oběť	Pokud je oběť události známá, tuto událost vnímáme intenzivněji než událost s neznámými oběťmi.
Děs	Události, jejichž oběti vyvolávají strach nebo úzkost (např. HIV, ebola, radiace apod.), jsou vnímány silněji než události nevyvolávající tyto pocity.
Důvěra	Rizika pocházející od subjektů s nízkou důvěryhodností (např. chemické závody) jsou vnímána intenzivněji než rizika pocházející od důvěryhodných subjektů.
Mediální pozornost	Události, které přitahují mediální pozornost (např. útok snětí slezinnou), jsou vnímána silněji než události s nízkou mediální pozorností.
Opakované události	Činnosti s opakovaným výskytem nehod jsou vnímány silněji než činnosti bez této historie.
Nevratná poškození	Rizika způsobující nevratná poškození jsou vnímána intenzivněji než rizika, která způsobují vratná poškození (např. sportovní úraz).

(pokračování tabulky č. 4)

Osobní účast	Rizika působící na nás nebo členy rodiny jsou vnímána intenzivněji než rizika působící v jiné lokalitě.
Etické a morální hledisko	Rizika, která jsou z etického nebo morálního hlediska sporná, jsou vnímána intenzivněji než rizika s jednoznačným etickým postojem (např. vedlejší účinky léků).
Původce události	Rizika pocházející z lidské činnosti jsou vnímána intenzivněji než rizika pocházející z přírody nebo vyšší moci.

Teorie negativní dominance popisuje proces zpracování negativní a pozitivní informace ve vypjatých situacích. Dle této teorie lidé přikládají větší hodnotu ztrátám nebo negativním výsledkům než přínosům (pozitivním výsledkům). V praxi by tedy každé negativní sdělení mělo být vyváženo větším množstvím pozitivních sdělení nebo sdělení orientovaných na řešení problému. Úspěšná krizová komunikace se více zaměřuje na to, co uděláno bylo, než co uděláno nebylo.

Při krizové komunikaci je důležité poskytovat omezené množství jasně formulovaných informací (maximálně tři klíčová sdělení a každé z nich podpořit 2 – 4 fakty). Při přípravě se doporučuje tzv. layred model – pravidlo pro rozvržení informací, podle kterého se začíná nejjednoduššími informacemi a směřuje se ke složitějším. Je důležité udržet jednotlivá sdělení krátká (10 sekund nebo 3 – 12 slov) a opakovat sdělení – řekneme, co se chystáme sdělit, následuje vlastní sdělení a na závěr řekneme, co jsme sdělili. K vyvážení jedné negativní informace je třeba využít tří pozitivních. Doporučuje se také využít vizuální podporu (grafika, obrázky), vyhnout se záporům (ne, nikdy, nic, apod.) používat pozitivní formulace a kontrolovat neverbální komunikaci, což jsou prvky, které tvoří 50 – 70 % obsahu sdělení.

Doporučení vytvořena s využitím (50) a (51).

4.5.2 Návrh řešení

SPS KŠ JčK musí být dostatečně personálně dimenzována, obsazená odborníky, kteří se musí stále vzdělávat ve své oblasti i v oblasti krizového řízení. Každoročně je potřeba

konat cvičení složek IZS nebo orgánů krizového řízení, pokud neproběhlo řešení reálné situace. Dalším způsobem rozvoje odborné způsobilosti členů KŠ jsou různá školení aktuálních témat. Je nutné uvažovat nepřetržitou činnost SPS, proto musí mít každý člen svého zástupce.

Stávající personální zabezpečení je dostačující, není proto třeba ho měnit.

4.5.3 Přínosy řešení

Při dostatečném počtu členů se snižuje potřeba vysokých výkonů od členů KŠ, ti se tak mohou soustředit na kvalitu odváděné práce. Zavedením doporučení na komunikaci rizika se zmírní psychické dopady na příjemce informací.

4.6 Zhodnocení navržených změn

Navržené změny jsou v souladu s platnou legislativou a mají zefektivnit činnost SPS KŠ JČK. Pokud by byly implementovány všechny návrhy, zvýšila by se bezpečnost systémů a dat na nich umístěných, zvýšila by se přívětivost nepříznivých zpráv pro obyvatelstvo (prostřednictvím komunikačních kanálů krizového štábu), zmírnilo by se napětí členů SPS KŠ JČK (použitím menšího počtu více sofistikovaných informačních systémů, které obsáhnou alespoň dosavadní rozsah) a ubylo by listinných dokumentů, které je potřeba zpracovat a archivovat.

Tyto změny s sebou nesou jistá úskalí ve své implementaci, proto je potřeba kritické změny předem řádně naplánovat.

Důvěryhodnost orgánů krizového řízení je klíčová pro jejich vnímání veřejností; dále zlepšuje pracovní prostředí uvnitř těchto orgánů, neboť pracovníci jsou si jistější, že jimi vytvořená data nebudou zneužita a nedostanou se do nepovolaných rukou. Příkladem mohou být citlivé informace, které jsou obsaženy v informačních systémech používaných v krizovém řízení. Jejich publikování veřejnosti by nebylo vhodné (může se jednat o obchodní tajemství, osobní údaje, zvláštní skutečnosti apod.). Z tohoto důvodu je nutno dbát výše uvedených doporučení.

Výrazným pozitivem těchto úprav je úspora času a materiálu při práci s dokumenty. Pokud by byly archivovány v listinné formě všechny dokumenty pocházející pouze od a pro předsedu krizového štábu nebo obsahující důležité informace, bylo by potřeba zpracovat cca o 80 – 90 % méně listinného materiálu (číslo je kvalifikovaný odhad na základě časových snímků z povodní v roce 2009 a cvičení „Zóna 2010“). Převážná část dokumentů, které prošly SPS KŠ JČK, byla v elektronické formě, nebylo je tedy nutno digitalizovat, stačilo by jejich pouhé zaevidování a uložení do příslušné složky dle obsahu dokumentu na sdíleném síťovém disku. Zbývající čas by bylo možné věnovat obsahu dokumentů.

5 Diskuze

5.1 Vývoj činnosti orgánů řešících mimořádné události

Válečné konflikty provází lidské dějiny od nepaměti. Toto také reflektují právní předpisy, jimiž se řídí Česká republika a její předchůdci. Nedílnou součástí krizového řízení a činnosti krizových štábů je pochopení a návaznost na práci svých předchůdců.

Počátky ochrany obyvatelstva byly ve smyslu vojenské obrany. Již v prozatímní ústavě Československé republiky z roku 1918 (52) byla zakotvena pravomoc prezidenta republiky „*vypovídat podle usnesení Národního shromáždění válku a předkládat mu sjednaný mír ku schválení.*“ Ústavní listina Československé republiky z roku 1920 (53) přisuzuje prezidentovi republiky pravomoc „*prohlašovat válečný stav, vypovídat s předchozím souhlasem Národního shromáždění válku a předkládat mu sjednaný mír k vyslovení souhlasu.*“ Zde se poprvé vyskytuje pojem „*válečný stav*“. Všechny další ústavy předchůdců ČR, i současná Ústava ČR, obsahují zmínku o válečném stavu a udělují prezidentovi republiky pravomoc k jeho vyhlášení.

Myslím si, že řešení všech událostí, jako by byly vojenského původu, není šťastné, k čemuž dospěl i vývoj krizového řízení. Válečný stav není adekvátní stav pro řešení např. přírodní katastrofy. Potřeba stavů, za kterých jsou zvýšeny pravomoci orgánů krizového řízení a omezena některá práva občanů, je ale pro efektivní řešení krizových situací zjevná.

Stavy vyhlášené v souvislosti s mimořádnými událostmi prošly určitým vývojem – prvním stavem, byť nebyl plánován pro užití za přírodních a antropogenních katastrof a havárií, byl „civilní výjimečný stav“ vyhlášený říšským protektorem v Čechách a na Moravě. Po vyhlášení tohoto stavu na území (celý protektorát nebo jeho část) platilo stanné právo a bylo možno se odchýlit od platného práva. Tento stav byl vyhlášen Reinhardem Heydrichem především pro potlačení aktivního odboje a pasivní rezistence – byl základním nástrojem zlomení odboje a zastrášení obyvatelstva. (54)

Počátky ochrana obyvatelstva byly spjaty s válečnými akty, vztahovaly se nejprve na ochranu před leteckými útoky. Tehdejším cílem bylo co nejvíce skrýt pozemní cíle leteckým útočníkům (toto měla na starosti zatemňovací služba CO). V případě, že nálet proběhl, bylo nutné odklidit následky bombardování a postarat se o zasažené obyvatelstvo – poskytnout zdravotnickou pomoc a zaměstnat odklízecí brigády uvolněním komunikací a vyhledáním obětí. Snahu co nejvíce protivníkovi zakrýt potenciální cíle spatřují jako velice efektivní – piloti bombardérů nemohli přesně zaměřit svůj cíl.

Historie zaznamenala výrazně vyšší počet přírodních a antropogenních katastrof, než válečných konfliktů. Z tohoto důvodu mi přijde neadekvátní uvažovat o všech mimořádných událostech jako o vojenských ohroženích. Pro efektivní ochranu obyvatelstva je ale nutné umožnit využití vojenských sil i v období mimo vojenské operace.

V průběhu dalšího vývoje byla stále uvažována převážně vojenská ohrožení obyvatelstva, jak napovídá název civilní obrana. Případné přírodní katastrofy byly řešeny orgány civilní obrany. Dle mého názoru to bylo to nejlepší, co bylo tehdy možno provést – jednotky CO byly alespoň rámcově připraveny na pomoc obyvatelstvu. Preferovaný způsob ochrany obyvatelstva byl v té době ukrytí – byly proto projektovány a stavěny stálé úkryty pro část populace. I přesto, že existovaly závazné právní normy, které přímo určovaly povinnost stavět stálé úkryty pro obyvatelstvo (nebo alespoň stavět budovy tak, aby je s minimálním úsilím bylo možno používat jako úkryty), řada stavebníků toto nerespektovala.

Po 2. světové válce následovalo krátké období euforie a bezstarostnosti, které ovšem bylo rychle vystřídáno vidinou nového světového konfliktu. Z důvodu utajení přijímaných opatření před veřejností se civilní obrana stala součástí požární ochrany. Tento krok považuji z dnešního pohledu za nešťastný, neboť příjemci pomoci (občané) neměli možnost se o způsobech své ochrany dozvědět.

Utajování informací o způsobu poskytování pomoci mi z dnešního pohledu přijde velice nešťastné, protože lidé se nemohou dozvědět o způsobech, jakými budou chráněni, a musí bezvýhradně důvěřovat autoritám.

V 50. letech minulého století byl opět kladen důraz na varování obyvatelstva – za tímto účelem byla kontrolována funkčnost a slyšitelnost sirén v území. V tu dobu existovalo několik výstražných signálů – příprava, letecký poplach, nenadálý letecký poplach, chemický poplach a požární poplach.

Období tzv. „studené války“ mi z dnešního hlediska přijde nelogické – striktní oddělení a zpřetrhání historických vazeb nepůsobí dobře na podporu růstu ekonomik. Náklady na zbrojení byly vysoké a mohly být efektivněji užity kdekoliv jinde.

V dalších letech byl budován systém civilní obrany, který byl výhradní kompetencí ministerstva obrany. Zaměstnanci zabývající se civilní obranou byli až do 31. prosince 1993 vojáci z povolání. V 80. letech minulého století se začalo uvažovat o užití civilní obrany i při nevojenských mimořádných událostech, ale praktické realizace se tato idea dočkala až po sametové revoluci v roce 1989. Myslím si, že přesun civilní obrany do gesce ministerstva obrany nebyl správný, protože vazba orgánů na ministerstvo obrany byla násilně vytvořena – obce, okresy a kraje logicky spadají pod ministerstvo vnitra. Zaměřením se pouze na vojenské události nebyly respektovány specifika přírodních katastrof, což mi přijde nesprávné.

V souvislosti se změnami ve společnosti od roku 1990 probíhaly i velké změny na poli civilní obrany – přechod k ochraně obyvatelstva. Krátce po revoluci byly Československou republikou ratifikovány Dodatkové protokoly č. I a II k Ženevským úmluvám.

Usnesením vlády ze dne 13. února 1991 č. 41 byla zřízena Komise vlády ČSFR pro koordinaci opatření při radiační havárii, jejíž působnost byla usnesením vlády ze dne 22. prosince 1999 č. 1359 převedena na Výbor pro civilní nouzové plánování (oblast plánování a připravenosti na radiační havárii) a Meziresortní krizový štáb (oblast řešení radiačních havárií). Tímto usnesením vlády byla tato komise zrušena. Meziresortní

krizový štáb byl usnesením vlády ze dne 10. ledna 2001 č. 53 přejmenován na Ústřední krizový štáb, který je dosud vrcholným výkonným orgánem při řešení mimořádných událostí. Tímto aktem byly poprvé rozlišovány orgány zabývající se plánováním přípravy na řešení MU a krizových situací a vlastními pracovními orgány, které koordinují a řídí řešení těchto událostí. V usnesení vlády ze dne 18. března 1992 č. 187 je zmiňován termín „Havarijní komise vlády“, tento termín však vzhledem k volbám v roce 1992 zůstal nenaplněn a tím i faktické odlišení plánování od řízení nebylo realizováno.

V roce 1992 se opět objevil v české legislativě stav, který byl vyhlášen v souvislosti s řešením mimořádné události nevojenského charakteru – stav ohrožení. Po vyhlášení stavu ohrožení pro určitou část okresu mohl přednosta okresního úřadu pod hrozbou pokuty až 100 000 Kčs uložit opatření fyzickým a právnickým osobám. Po vykonání činnosti náležela osobě náhrada škody případně náhrada účelně vynaložených nákladů. Stav ohrožení byl legislativně zakotven až do 12. listopadu 2000. Ve srovnání s dnešními krizovými stavy mi přijde stav ohrožení velmi důležitý, nicméně jeho aplikace na více okresů a koordinované řízení velkých záchranných prací ve více okresech bylo jistě velice složité, ne-li nemožné.

Po přijetí ústavního zákona č. 110/1998 sb., o bezpečnosti ČR, byly v české legislativě následující krizové stavy – stav ohrožení dle zákona č. 425/1990 Sb. (vyhlášený přednostou OkÚ pro část nebo celé území okresu; později nahrazen stavem nebezpečí vyhlášeným hejtmanem kraje pro část nebo celé území kraje), nouzový stav (vyhlášený vládou pro část nebo celé území republiky), stav ohrožení státu (vyhláší parlament na návrh vlády pro část nebo celé území republiky) a válečný stav (vyhláší parlament pro celé území státu; je zakotven v Ústavě ČR).

Ústavní zákon o bezpečnosti ČR také přinesl do oblasti krizového řízení důležitý milník – oddělil od sebe činnost plánovací (bezpečnostní rady) od činnosti při řešení mimořádných událostí (krizové štáby). Do té doby obě činnosti vykonávaly různé komise, štáby apod. současně.

Dalším milníkem ve vývoji bezpečnosti ČR a jejích občanů, bylo přijetí balíku tzv. krizových zákonů, a to: 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) a 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů. Tyto zákony celkem dramatickým způsobem měnily poměry v České republice. Byl vytvořen integrovaný záchranný systém pro řešení mimořádných událostí bez vyhlášení krizových stavů; pro řešení mimořádných událostí s vyhlášením některým z krizových stavů je použit krizový zákon. Hospodářská opatření pro krizové stavy jsou přijímána za krizových stavů k uspokojení základních životních potřeb obyvatel ČR, pro podporu výkonu státní správy a pro podporu činnosti ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, záchranných sborů, havarijních služeb a zdravotnické záchranné služby. Na základě těchto zákonů jsou řešeny všechny mimořádné události na území ČR – poskytují robustní základnu pro jejich řešení. Dle mého názoru je ochrana obyvatelstva v ČR na velice vysoké úrovni, za což byla i několikrát oceněna. Například na linku 112 můžeme být právem hrdí, zástupci okolních států si do ČR jezdí pro inspiraci.

První den roku 2001 přinesl ještě další změnu – civilní ochrana přešla zpět do gesce Ministerstva vnitra ČR; z rezortu ministerstva obrany přešlo do rezortu ministerstva vnitra 874 pracovníků, kteří zabezpečovali plnění úkolů civilní ochrany. (55) Dle mého názoru toto správné rozhodnutí navrátilo vztahy tam, kam logicky patří.

1. ledna 2009 přibyla HZS ČR jedna část – Záchranný útvar Hlučín, který provádí mimořádné úkoly HZS ČR a výuku a výcvik k těmto úkolům. HZS ČR od té doby disponuje těžkou technikou a její obsluhou. Nasazení Záchranného útvaru HZS ČR je možné kdekoliv v republice (od roku 2010 je dislokována jedna rota i ve Zbirohu a tím je zajištěna dostupnost těžké techniky i pro oblast Čech). Zařazením Záchranného útvaru do HZS ČR se, dle mého názoru, z HZS ČR stal soběstačný záchranný sbor.

Záchranný útvar z Hlučína byl povolán do Jihočeského kraje i při povodních v roce 2009. Jeho úkolem bylo zpevňování hrází, terénní úpravy aj.

5.2 Činnost Krizového štábu Jihočeského kraje

Činnost členů krizových štábů kraje je všeobecně brána jako velice náročná na psychiku, ostražitost a výkonnost jedinců i celého souboru. Při rozhodování je nutno uvažovat počty zasažených a ohrožených osob, a tím je rozměr celé události převeden na lidskou rovinu. Většina rozhodování se odehrává za neustálé časové tísně a s nedostatkem informací. Dalším stresujícím faktorem je absence přímých informací z místa událostí, což s sebou nutně přináší chybu v interpretovaných informacích.

Činnost KŠ JčK je podporována moderními informačními technologiemi, které na jednu stranu ulehčují práci (pokud jsou správně používány), na druhou stranu mohou být zdrojem frustrací a problémů jejich uživatelů. Frustrace pramení většinou z nepochopení filozofie produktu a z nedostatku pramenů, které by v dostatečné a srozumitelné míře poskytovaly rady a postupy vhodné k jejich efektivnímu využívání. Problémy s používáním mohou, dle mého názoru, pocházet z nesprávné funkčnosti systému (například z důvodu programátorské chyby při vývoji systému), poruchy zařízení, výpadku napájení nebo v důsledku útoku na systém.

Kybernetické útoky jsou popsány i v Bezpečnostní strategii ČR (2) – nemůžou být brány na lehkou váhu, neboť většina činností je závislá na správné funkčnosti informačních a komunikačních systémů, čímž je zvyšována zranitelnost subjektu, který jej používá; v případě krizového řízení se jedná o stát a jeho občany. Po přechodu na věk informační společnosti (dle (56) *„je charakterizována podstatným využíváním digitálního zpracování, uchování a přenosu informací. Ze zpracování informací se stává významná ekonomická aktivita, která jednak prostupuje tradičními ekonomickými či společenskými aktivitami a jednak vytváří zcela nové příležitosti a činnosti, které podstatně ovlivňují charakter společnosti.“*) se strategické informace stávají velice cenným aktivem, které je při neoprávněné manipulaci způsobilé ohrozit strategické zájmy České republiky. Dalším podobným problémem mohou být zásahy do informačních systémů státních institucí či strategických podniků. Velice znepokojující je fakt, že 80 % všech útoků na informační systémy pochází zevnitř organizace. (57)

Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit závažnost kybernetických útoků s různými cíli. Proti každému typu pokusu o proniknutí, úmyslné či neúmyslné, je potřeba se adekvátně chránit. Z důvodu neustálého vývoje technik útoků je nezbytné přemýšlet nad úkony, které činíme, protože nejjednodušší vstup do systému je přes nezodpovědného nebo neznalého uživatele.

Dle mého názoru je jednou z odpovědí na tyto hrozby tvorba informačních systémů, které jsou schopny pracovat ve dvojím režimu – on-line (v případě funkčnosti všech potřebných systémů) a off-line (nouzové řešení – musí být zachována dostupnost důležitých informací, jako jsou stavy surovin, kontakty na právnické a fyzické osoby, složení rad a týmů apod., s daty aktuálními k určitému okamžiku). Aktivní, on-line, řešení je vhodné pro běžné užívání, kdy uživatel profituje z využívání všech nabízených funkcionalit systémů. V případě, že není možné takovéto řešení bez větších obtíží používat, je nutno přejít na záložní, off-line, řešení, které umožní zpracovávat alespoň nejdůležitější informace, byť s vědomím toho, že data nemusí být v daném okamžiku platná. Toto je aplikace plánovací metody „Better be safe than sorry“ popsané v knize Havarijní plánování (58). Z vlastní zkušenosti získané při tvorbě programu Kontakty pro Krajský úřad Jihočeského kraje mohu říci, že návrh programů, které mají spolehlivě fungovat i při MU, je výrazně složitější než návrh běžného programu.

Další úrovní ochrany dat proti neoprávněným přístupům a modifikacím by mohlo být používání elektronických podpisů, které umožňují detekovat změnu dokumentu v průběhu přenosu či v úložišti a zajišťují nepopíratelnost autorství. V tomto ohledu dle mého názoru ještě oblast krizového řízení zaostává.

Jako opatření proti ztrátě dat je používána redundance disků, na které jsou data ukládána, a pravidelné zálohování na externí média (vytvoříme jakýsi snímek stavu dat v určitém čase). Frekvence zálohování je důležitá, jak poznamenává (59), neboť při nedostatečné frekvenci zálohování nejsme schopni obnovit dostatečně aktuální data.

Po odeznění útoku nebo výpadku je nezbytné uvést systém urychleně zpět do funkčního stavu, proto je nutné v takovýchto systémech dodržovat bezpečnostní standardy.

V zákoně č. 240/2000 Sb. (4) je správně uvedeno, že takovéto systémy musí být mj. technicky a programově přizpůsobeny pro činnost v obtížných podmínkách, aby byla zajištěna jejich provozuschopnost za předvídatelných okolností. Obtížné podmínky však nejsou nikde definovány.

S rostoucí náročností uživatelů na takovéto systémy roste i náročnost jejich správy. Dávnou minulostí jsou doby, kdy takovéto systémy spravovali lidé, kteří veškeré zkušenosti a obecné znalosti získávali z veřejných zdrojů a stylem pokus – omyl. Nynější správci systémů musí být odborníci s úzkou specializací a musí znát infrastrukturu, na které jsou systémy postaveny, aby byli schopni adekvátně a efektivně zasáhnout v případě nenadálé situace.

Dle (60) by takovýto systém měl být jednoduchý na použití, jednoznačný a rychlý. Současné plány jsou plné informací, ale postrádají eleganci používání. Krizový plán kraje obsahuje nespočet stran popisů situace a polohy objektu, které jsou však málo použitelné při reálném řešení situace. Dle mého názoru stěžejní části krizového plánu kraje jsou operační plány, které obsahují konkrétní pokyny pro činnost jednotlivců při dané krizové situaci. Z tohoto důvodu se podílím na vzniku informačního systému, který by umožňoval efektivní práci s elektronickou verzí Krizového plánu Jihočeského kraje.

5.3 Přínosy nového modelu

V práci jsem navrhnul několik oblastí, které je dle mého názoru nutno vylepšit. Aplikace všech návrhů není jednoduchá, ale postupným zaváděním těchto opatření do praxe je zvládnutelná. Je potřeba klást důraz na správnou aplikaci technických požadavků a tím minimalizovat technologické odstávky.

Největší změny jsem navrhnul v oblastech organizační a technické. Oddělení jednotlivých pracovních skupin přináší klid na práci a tím i vyšší výkony. Je ale velmi obtížné nalézt takové fyzické uspořádání ve stávajících prostorech, které by vyhovovalo činnosti SPS. Ideální by byly kanceláře uspořádány do kruhu kolem centrální místnosti,

ve které by bylo možné pořádat operativní porady. Těmito prostory Krajský úřad JČK ale nedisponuje.

Organizačně-technickou změnou je přechod od listinných materiálů k elektronickým. To s sebou nese nutnost zabezpečit dostupnost těchto dat. Přínosem je snížení spotřeby tiskového materiálu, papíru, prostoru pro archivaci a v neposlední řadě též lidské práce.

Technické změny přináší vyšší zabezpečení dokumentů a v případě využití elektronických podpisů též nepopiratelnost autorství a času vzniku dokumentů.

6 Závěr

Problematika krizového řízení se každého dotýká více, než by mu bylo milé, proto jsou kladeny vysoké nároky na všechny její části. Tato práce se soustředila na vyhledání neefektivních míst v činnosti Krizového štábu Jihočeského kraje a byla navržena opatření k jejich nápravě.

Jedním z opatření je komunikace rizik a nepříjemných informací veřejnosti způsobem, který by pro ni byl co nejpříjemnější. V tomto směru je stále co zlepšovat, neboť sdělování nepříznivých a nepříjemných zpráv je člověku, z jeho podstaty, nepříjemné.

Dalším opatřením je manipulace s dokumenty v elektronické formě a s tím související zabezpečení úložišť a přenosových tras proti odposlechu, změně nebo ztrátě informace. Důležité je si uvědomit, že většina útoků či neúmyslných chyb pochází z vnitřního prostředí, a tak je nutno s nimi i nakládat. Je důležité vytvořit bezpečnostní politiku (či podobný dokument), která by zavazovala uživatele výpočetní techniky k určitým pravidlům, a byl by jimi podepsán na důkaz toho, že mu rozumí a budou se jím řídit.

S rostoucími nároky společnosti na rychlost zpracování a předávání informací by bylo vhodné pokračovat v procesu elektronizace státní správy a zprostředkovat přístupy do základních rejstříků i vybraným členům krizových štábů. Toto s sebou přináší další nároky na zabezpečení pracovišť a na důvěru v pracovníky a mohl by to být námět i na další závěrečnou práci.

Na základě mnou provedených analýz vyšlo najevo, že operace, které jsou prováděny v rámci Krizového štábu Jihočeského kraje, mohou být prováděny efektivněji při zachování míry bezpečnosti a důvěrnosti probíhajících procesů.

Hlavní překážku v efektivitě vidím v přílišné manipulaci s listinnými dokumenty. Zachováním některých typů dokumentů pouze v elektronické formě (se zachováním klíčových dokumentů v obou formách) a v tvorbě automatického jednacího deníku by se přesunula monotónní a na chyby náchylná činnost z člověka na výpočetní techniku.

Provedené analýzy určily činnosti, které nejsou prováděny optimálně – viz následující odstavec. Ne všechna suboptimální řešení mohou být v reálné situaci vylepšena, neboť jejich provedení je zakotveno v platné legislativě.

Činnosti, které je možno optimalizovat, jsou tyto: zavést pravidla komunikace rizika, minimalizovat oběh dokumentů v listinné formě, zajistit bezproblémový chod klíčových technologií a minimalizovat počet používaných informačních systémů.

Ne všechny úpravy jsou klíčové pro efektivní chod štábu, ale ulehčují činnost pracovníkům a minimalizují nepříznivé dopady krizových situací na veřejnost.

Hypotéza „*Stávající procesy a činnosti v Krizovém štábu Jihočeského kraje je možné zefektivnit.*“ byla potvrzena. Nejvyšší úspory v lidské práci byly nalezeny v oblasti manipulace s listinnými dokumenty. Snížení nároků na lidskou práci většinou přináší i snížení chybovosti pracovníků.

Tato práce bude nabídnuta Krajskému úřadu Jihočeského kraje pro případné využití při optimalizaci činností v rámci Krizového štábu Jihočeského kraje.

Nejdůležitějšími aktivy v krizovém řízení jsou lidé a informace. Pokud schází jedno nebo druhé, nemůže tento systém fungovat.

7 Seznam informačních zdrojů

1. – MARTÍNEK, Bohumír. *Ochrana obyvatelstva I*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009, 133 s. ISBN 978-80-7251-298-0.
2. – *Bezpečnostní strategie České republiky: 2011*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2011. ISBN 978-80-7441-005-5. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Bezpecnostni-strategie-CR_2011.pdf
3. – Česká republika. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů Česká republika*. Praha, 2000, roč. 2000, 73. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb073-00.pdf>
4. – Česká republika. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). In: *Sbírka zákonů Česká republika*. Praha, 2000, roč. 2000, 73. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb073-00.pdf>
5. – SACKE, Eduard. *Sovětská civilní obrana - významná součást obrany země*. 2. vyd. Praha: Horizont, 1976.
6. – ŠILHÁNEK, Bohumil a Josef DVOŘÁK. *Stručná historie ochrany obyvatelstva v našich podmínkách*. Praha: Ministerstvo vnitra, generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003, 176 s. ISBN 80-86640-12-4.
7. – MILER, Milan a Ladislav SVRČINA. *Civilní obrana Československé socialistické republiky*. Praha: Horizont, 1985.
8. – LINHART, Petr a Bohumil ŠILHÁNEK. *Ochrana obyvatelstva v Evropě*. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005.

9. – Československá socialistická republika. Zákon č. 40 ze dne 18. dubna 1961 o obraně Československé socialistické republiky. In: *Sbírka zákonů ČSSR*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1961, roč. 1961, 18. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1961/sb18-61.pdf>
10. – JALOVEC, Matěj. *Zpráva o průběhu událostí v civilní obraně, spojených s obsazením ČSSR*. 1968, 4 s. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/srpen1968/srpen-zpravy-039.pdf>.
11. – Československá socialistická republika. Ústavní zákon č. 10 ze dne 31. ledna 1969 o Radě obrany státu. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. Praha: Federální statistický úřad, 1969, roč. 1969, 4. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1969/sb04-69.pdf>
12. – LÁNÍK, Jaroslav. *Nejvyšší orgány obrany státu v Československu v letech 1945 – 1991* [online]. Praha: Vojenský historický ústav, [2008] [cit. 2012-03-31]. Dostupné z: http://www.nationaler-verteidigungsrat.de/downloads/lanik_nejvy_orgny_obrany_sttu.pdf
13. – Československá socialistická republika. Zákonné opatření č. 17 předsednictva Federálního shromáždění ze dne 11. března 1976, kterým se mění a doplňuje zákon o obraně Československé socialistické republiky, zákon o působnosti federálních ministerstev a zákon o branné výchově. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. Praha: Federální statistický úřad, 1976, roč. 1976, 3. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1976/sb03-76.pdf>
14. – DRAŽILOVÁ, Marie. ÚSTAV PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ PŘI FSÚ. *Závěrečná zpráva z výzkumu č. 80 - 2: Názory občanů ČSSR na otázky války a míru a brannou výchovu*. Praha, 1981. Dostupné z: <http://archiv.soc.cas.cz/download/1180/80-2.PDF>

15. – MARUŠÁK, Josef. *Důsledně splnit úkoly CO – věc všeho lidu*. Praha: Horizont, 1987.
16. – Česká republika. Zákon České národní rady č. 2 ze dne 8. ledna 1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky. In: *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. Praha: Federální statistický úřad, 1969, roč. 1969, 1. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1969/sb01-69.pdf>
17. – Česká republika. Usnesení vlády České republiky č. 126 ze dne 17. března 1993 ke stavu civilní ochrany České republiky, její struktury a materiálnímu zabezpečení. 1993. Dostupné z: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/5F8BEE06C9080D9EC12571B6006AEE22
18. – NAVRÁTIL, Leoš, Gustav ŠAFR, Renata HAVRÁNKOVÁ, Václav NAVRÁTIL a Ladislav SIROVÝ. *Základy medicíny katastrof* [online]. [2010 - 2011] [cit. 2012-03-05]. Dostupné z: <http://zsf.sirdik.org>
19. – Česká republika. Usnesení vlády ČR č. 126 ze dne 17. března 1993 ke stavu civilní ochrany České republiky, její struktury a materiálnímu zabezpečení. In: *vlada.cz*. 1993. Dostupné z: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/5F8BEE06C9080D9EC12571B6006AEE22
20. – ŠTĚTINA, Jiří. *Medicína katastrof a hromadných neštěstí*. Praha: Grada, 2000, 429 s. ISBN 80-716-9688-9.
21. – ŠESTÁK, Oldřich a Karel PRSKAVEC. Struktura a dosavadní činnost Bezpečnostní rady státu. *Vojenské rozhledy = Czech Military Review: teoretický časopis Armády České republiky*. Praha: Ministerstvo obrany ČR, 2001, č. 2. ISSN 1210-3292. Dostupné z: http://www.army.cz/avis/vojenske_rozhledy/2001_2/21.htm

22. – Česká republika. Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Praha: Ministerstvo vnitra, 1992, roč. 1993, 1. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1993/sb01-93.pdf>
23. – Česká republika. Ústavní zákon č. 110 ze dne 22. dubna 1998 o bezpečnosti České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 1998, roč. 1998, 39. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1998/sb039-98.pdf>
24. – Bezpečnostní rada státu. *Vláda ČR* [online]. © 2009 - 2012 [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/brs/brs-uvod-3851/>
25. – Česká republika. Usnesení vlády ČR ze dne 10. června 1998 č. 391 o Bezpečnostní radě státu a o plánování opatření k zajištění bezpečnosti České republiky. 1998. Dostupné z: <http://racek.vlada.cz/usneseni/usnweb.nsf/0/23765561956896E4C12571B60070C226>
26. – Protektorát Čechy a Morava. Nařízení říšského protektora v Čechách a na Moravě o vyhlášení civilního výjimečného stavu ze dne 27. září 1941. In: *ASPI*. 1941.
27. – Česká a Slovenská federativní republika. Zákon České národní rady č. 425 ze dne 9. října 1990, o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1990, roč. 1990, 72. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1990/sb072-90.pdf>
28. – Evropská unie. Rozhodnutí Rady 2007/779/ES, Euratom ze dne 8. listopadu 2007 o vytvoření mechanismu civilní ochrany Společenství (přepřacovaná verze). In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2007. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:314:0009:0019:CS:PDF>

29. – Rozhovor s plk. Ing. Jířím Chalupou, Ph.D., ředitelem odboru CNP a strategií Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Praha, 20. února 2012.
30. – Disaster Response – Monitoring and Information Centre. EUROPEAN COMMISSION. *Humanitarian Aid & Civil Protection* [online]. 15. 2. 2012 [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/echo/policies/disaster_response/mic_en.htm
31. – JAGELLO 2000. *Www.natoaktual.cz: Oficiální portál Informačního centra o NATO* [online]. [2012] [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: <http://www.natoaktual.cz/>
32. – The Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre. NORTH ATLANTIC TREATY ORGANIZATION. *NATO - Homepage* [online]. [2012] [cit. 2012-04-06]. Dostupné z: http://www.nato.int/cps/en/SID-DBBC55C2-D393548B/natolive/topics_52057.htm
33. – JUKL, Marek. ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ. *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly (stručný přehled)*. 2. vydání (elektronická podoba aktualizována dle stavu k 1. 5. 2009). Praha, 2005. Dostupné z: <http://www.cck-cr.cz/docs/mhp/konvence.htm> [cit. 2012-02-01]
34. – History of the ICRC. INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS. *International Committee of the Red Cross* [online]. 29. 10. 2010, 2. 11. 2010 [cit. 2012-03-31]. Dostupné z: <http://www.icrc.org/eng/who-we-are/history/overview-section-history-icrc.htm>
35. – JANOŠEC, Josef. Ochrana obyvatelstva a možná budoucnost Ženevských protokolů. In: *60. výročí podepsání Ženevských protokolů: mezinárodní seminář: Mikulov, 12. srpna 2009 : sborník* [online]. Lázně Bohdaneč: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, Institut ochrany obyvatelstva, 2009 [cit. 2012-02-06]. Dostupné z: <http://www.ioolb.cz/files/sbornik/docs/janosec.DOC.pdf>

36. – Charta. *Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora*. San Francisco: Organizace spojených národů, 1945. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>
37. – Česká a Slovenská Federativní Republika. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 168/1991 Sb., o vázanosti České a Slovenské Federativní Republiky Dodatkovými protokoly I a II k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a konfliktů nemajících mezinárodní charakter, přijatých v Ženevě dne 8. června 1977. In: *Sbírka zákonů České a Slovenské Federativní Republiky*. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1991, roč. 1991, 35. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/sb035-91.pdf>
38. – MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení a plánování obrany státu*. 2. vyd. Praha, 2009. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/terminologicky-slovník-offline-verze.aspx>
39. – Jihočeský kraj - Krizový štáb kraje. *Jihočeský kraj - oficiální internetové stránky Jihočeského kraje* [online]. © 2011 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=329&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=329&par[lang]=CS)
40. – *Statut Krizového štábu Jihočeského kraje*. [České Budějovice], 2010. Dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/file.php?par\[id_r\]=48539&par\[view\]=0](http://www.kraj-jihocesky.cz/file.php?par[id_r]=48539&par[view]=0)
41. – *Statut Bezpečnostní rady Jihočeského kraje*. České Budějovice, 2009. Dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/file.php?par\[id_r\]=39707&par\[view\]=0](http://www.kraj-jihocesky.cz/file.php?par[id_r]=39707&par[view]=0)
42. – *Usnesení Bezpečnostní rady Jihočeského kraje ze dne 1. 2. 2012 č. 1/2012*. [České Budějovice], 2012. Dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/file.php?par\[id_r\]=58173&par\[view\]=0](http://www.kraj-jihocesky.cz/file.php?par[id_r]=58173&par[view]=0)

43. – Česká republika. Směrnice Ministerstva vnitra č. j. MV-117572-2/PO-OKR-2011, kterou se stanoví jednotná pravidla organizačního uspořádání krizového štábu kraje, krizového štábu obce s rozšířenou působností a krizového štábu obce. In: *Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí*. 2011, roč. 9, 6. Dostupné z: <http://www.hzscr.cz/soubor/vestnik-vlady-6-pdf.aspx>
44. – DVOŘÁK, Jiří. Informační podpora krizového managementu. In: *Vnímání bezpečnosti v území: sborník: Lázně Bohdaneč, prosinec 2006*. Filip Gyenes. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007, 8 - 10. ISBN 978-80-7194-979-4.
45. – SPRÁVA STÁTNÍCH HMOTNÝCH REZERV. *Informační web systému Krizkom* [online]. © 2009 [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: <http://www.krizkom.cz/stranky/default.aspx>
46. – SPRÁVA STÁTNÍCH HMOTNÝCH REZERV. *Informační web systému KISKAN SSHR* [online]. © 2009 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://kiskan.sshr.cz/Stranky/default.aspx>
47. – SPRÁVA STÁTNÍCH HMOTNÝCH REZERV. *Informační web systému ARGIS* [online]. © 2009 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.argis.cz/stranky/default.aspx>
48. – SPRÁVA STÁTNÍCH HMOTNÝCH REZERV. *Informační web aplikace KRIZDATA* [online]. © 2009 [cit. 2012-04-16]. Dostupné z: <http://www.krizdata.cz/stranky/default.aspx>
49. – ZAHRADNÍKOVÁ, Andrea. Havárie Temelína ukázala na chyby. *Českobudějovický deník*. 2010, č. 223, s. 1. ISSN 1802-0798. Dostupné z: http://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/havarie-temelina-ukazala-na-chyby20100924.html
50. – VYMĚTAL, Štěpán. *Krizová komunikace a komunikace rizika*. Praha: Grada, 2009, 176 s. ISBN 978-80-247-2510-9.

51. – HYER, Randall N a Vincent T COVELLO. WHO. *Effective Media Communication during Public Health Emergencies: A WHO HANDBOOK*. Geneva: World Health Organization, 2005. Dostupné z: <http://www.who.int/csr/resources/publications/WHO%20MEDIA%20HANDBOOK.pdf>
52. – Československá republika. Zákon č. 37/1918 Sb. ze dne 13. listopadu 1918 o prozatímní ústavě. In: *psp.cz*. 1918. Dostupné z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1918.html
53. – Československá republika. Zákon č. 121/1920 Sb. ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky. In: *psp.cz*. 1920. Dostupné z: http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html
54. – SKALICKÝ, Jakub. Vyhlášení civilního stavu výjimečného v Protektorátu Čechy a Morava z 28. září 1941. In: *Druhá světová válka* [online]. © 1999 - 2012 [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: <http://www.fronta.cz/dokument/vyhlaseni-civilniho-stavu-vyjimecneho-protektorat-cechy-a-morava-28-zari-1941>
55. – KOVAŘÍK, Jaroslav a Marek SMETANA. *Základy civilní ochrany*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2006, 147 s. ISBN 80-866-3485-X. Dostupné z: <http://www.fbi.vsb.cz/miranda2/export/sites-root/fbi/050/cs/sys/resource/PDF/studijni-materialy/zaklady-civilni-ochrany.pdf>
56. – ZLATUŠKA, Jiří. Informační společnost. *Zpravodaj ÚVT MU: Bulletin pro zájemce o výpočetní techniku na Masarykově univerzitě*. 1998, VIII, č. 4, 1 - 6. ISSN 1212-0901. Dostupné z: <http://www.ics.muni.cz/bulletin/articles/122.html>
57. – POŽÁR, Josef. Vybrané hrozby informační bezpečnosti organizace. In: *CyberSecurity.cz: Kybernetická bezpečnost* [online]. © 2010 - 2012 [cit. 2012-04-26]. Dostupné z: <http://www.cybersecurity.cz/data/Pozar2.pdf>
58. – MOZGA, Jaroslav a Miloš VÍTEK. *Havarijní plánování*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003, 186 s. ISBN 80-704-1653-X.

59. – ŠIPKA, Ondřej. *Návrh bezpečnostní politiky IS/IT ve firmě Top Moravia Q, s.r.o.* Brno, 2008. Dostupné z: http://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=8122. Bakalářská práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská. Vedoucí práce Ing. Viktor Ondrák, Ph.D.
60. – KONRÁD, František. Umělou inteligencí podporovaný výcvik a nasazení krizových štábů. In: *Vnímání bezpečnosti v území: sborník: Lázně Bohdaneč, prosinec 2006*. Filip Gyenes. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2007, 51 - 53. ISBN 978-80-7194-979-4.

7.1 Seznam obrázků

Obrázek č. 1 - Struktura BRS	29
Obrázek č. 2 - Aktivace Mechanismu CO EU pro státy mimo EU.	32
Obrázek č. 3 - Titulní strana serveru Kontakty.....	43
Obrázek č. 4 - Schéma krizového řízení v ČR, úroveň ÚKŠ, ministerstva, ostatních ÚSÚ a ČNB	48
Obrázek č. 5 - Schéma krizového řízení v ČR, úroveň kraje + ORP.....	49
Obrázek č. 6 - Schéma krizového řízení v ČR, úroveň obcí.....	50
Obrázek č. 7 - Cesty informací do SPS KŠ JČK	53
Obrázek č. 8 - Cesty odchozích informací ze SPS KŠ JČK	54
Obrázek č. 9 - Schéma hlavních cest komunikace SPS KŠ JČK.....	57
Obrázek č. 10 - schéma činností s příchozí zprávou.....	57
Obrázek č. 11 - Schéma oběhu požadavků v IS Krizkom v situacích, kdy není aktivován ÚKŠ	58

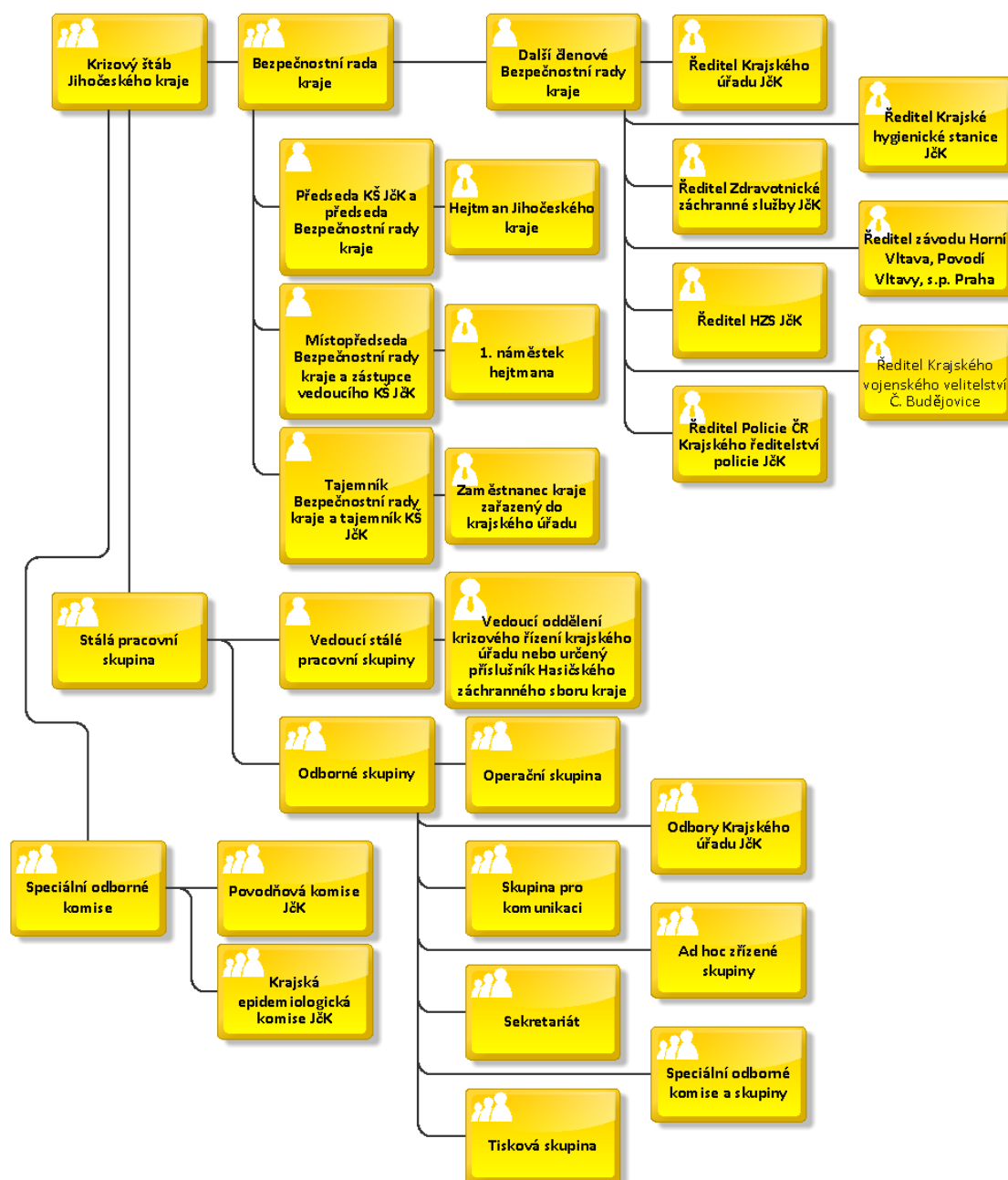
Obrázek č. 12 - Schéma používání systému Kontakty	61
Obrázek č. 13 - Příklad výstupu ze systému Kontakty	62
Obrázek č. 14 - Schéma činnosti expertního systému	62
Obrázek č. 15 - Chyby v přenosu informací	65
Obrázek č. 16 - Organizační struktura Krizového štábu Jihočeského kraje	96

7.2 Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Statistika intervalů mezi jednotlivými písemnostmi při povodních v roce 2009 (v minutách).....	55
Tabulka č. 2 – Statistika intervalů mezi jednotlivými písemnostmi za celé období 28. června – 9. července 2009 (v minutách).....	55
Tabulka č. 3 - Statistika intervalů mezi jednotlivými písemnostmi při cvičení „Zóna 2010“ (v minutách).....	56
Tabulka č. 4 - Faktory ovlivňující vnímání rizika	71

8 Přílohy

Příloha A – Organizační struktura KŠ JČK

Obrázek č. 16 - Organizační struktura Krizového štábu Jihočeského kraje, zdroj: autor, dle platné legislativy